

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ 42.

Կ. ՊՈԼԻՍ ՅՈՒԼԻՍ 5, 1913

ԹԻԻ 27

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կողոպտաթի կրի ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇՄԱՒՈՆԵԱՆ . 633

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

Մր. Առաքելեանի մեծ նուէրը 634

Ամերիկեան միսիոնարութիւններ ի Թուրքիա 636

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Առաջ մեծ բաները ՎԵՐ. Յ. Ա. ՃԷՃԻՋԵԱՆ . 637

ԴԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Իրիկոն և (ոսանաւոր) Թարգմ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ . 639

Սա վերջին վարդն է ամառաւան (ոսանաւոր) Թարգմ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ . 639

ՏՂԱՅՈՑ ԻՋԸ

Կաղ Իշխանիկը ՄԻՍԻՍ ՄԻԼԸՔ ՔՐԷՅՔ . 640

ՅՕԴՈՒԱԾԱԴԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Փրոֆ. Յակոբոս ճեմիգեան 641

Միսիոնարներու գործունէութեան հետեւանքները Հայոց նկատմամբ ԱՐԵԱԿ. Ա. ԱԼՊՅԱՃԵԱՆ . 642

Վստասանիս քով — Քաղաքաւորութեան ռահվիրաները ՍՏՈՒԵՐ . 645

Միս Մեյրի Իլի ղանը ՎԵՐ. ԽԱՅԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ . 647

Հայ կեանքը Հ. ՄԱՍԻԿՈՆԵԱՆ . 649

ՄԵՐ ԴՈՒԷՃՆԵՐԸ

Սր. Պողոսեան, Ափուրդիի Ինսպէրիւր
Միջազգային եւ Ռուսերը գոյեմներէ
դուրէր 650

Աքրահան Լիւկմի խօսքը ՎԵՐ. Մ. Կ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ . 652

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ 653

ՀԱՏԸ 40 ՓԱՐԱ

ՔԷՇԵՆԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ, ՔԻՒՐՔՃԻ ԽԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

«ادار هفته لى غزته — درسعادته بايبل هاوسده — مدير مسئول — صمويل ق. هاروتيونيان»

ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

Խմբագիր՝ ՎԵՐ. ՏՐ. Ֆ. ՈՒ. ՄԷՔԱԼԼՄ

Պայտը Հառա, Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER AN ARMENIAN WEEKLY

EDITOR REV. F. W. MACALLUM. D. D.

American Bible House, Cons/ple., Turkey

ՊԱՇՏՄԱՆՆԵՐ	
Տարեկան բաժնեգին	40 Դանեկան
Ամսական համար	2 Տոշար
Անգլիոյ	8 Շիլին
Ուրիշ երկիրներու համար	10 Զրանկ
Չեմֆե՝ հասը 40 փարա	
Եանուցեան գլխերը չափաւոր	

TERMS	
An. Subscrip.	Ps. 40
U. S. A.	S. 2
England	Shils. 8
Other countries	Frs. 10
—o—	
Single Copy 40 Paras	
—o—	
Advertising rates on application	

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԵՐ

Մեր Ամերիկայի բաժանորդներէն կը խնդրենք որ հաճին իրենց բաժանորդագիրը վանճա փոստով, այսինքն փոստը օրօրով ղրկել. այդ իրենց համար ղրկին և մեզի համար ալ դրամապէս կորուստ չպատճառող միջոց մըն է:

Հասցէի փոփոխութեան համար անհրաժեշտ է 2 դանեկան ղրկել:

Մեզի ղրկուած ձեռագիրներ ետ չեն դարձուիր:

Թերթիս ներկայ տարուան թիւ 8, 9, 13ը սպառած ըլլալով՝ կը խնդրուի ամէն անոնցմէ, որոնք պէտք չունին այդ թիւերուն, ղրկել խմբագրութեան, որ պատրաստ է ուղղուած ուրիշ որեւէ թիւ մը ղրկել անոր տեղ:

Աւետարանի Նիւ Եորքի գործակալութիւնը ստանձնեց Պատ. Արամ Թորոսեան, (144 E. 20 St. Friends' Meeting House, N. Y. City, U. S. A.) որուն կրնան ղրմել Նիւ Եորքի կողմեր Աւետարանի բաժանորդագրուիլ փափաքողներ:

Ծնողքներու, վարժարանաց անօրէններու և կիրախորեայ Դպրոցներու տեսչութեանց մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք մեր ԱՒԵՏԱԲԵՐ ՄԱՆԿԱՆՅԻՆ վրայ և կը սպասենք որ հաճին ամէն ջանք ընել զայն աւելի տարածելու համար: Տարեկան բաժանորդագրինն է ամէն տեղի համար 6 դահ., արծաթ: Եթէ մէկ հասցէի 15 օրինակ ղրկուի՝ իւրաքանչիւր օրինակը 5 դահ. հաշուելով միայն 75 դահ. կը պահանջուի, իսկ 1 Օսմ. ոսկիի փոխարէն, նորէն մէկ հասցէի, 25 օրինակ կը ղրկուի:

ԱՎԵԴԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly AVEDEPER. American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ 42.

Կ. ՊՈԼԻՍ ՅՈՒԼԻՍ 5, 1913

ԹԻԻ 27

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՂՈՊՈՒՏԻ ԿՌԻԻ

ՎԵՐ. Ա. Պ. ՇԱԽՈՆԵԱՆ

Հոգեւոր բաժանում

Պաշտանեան ազգերուն զինակցութիւնը աշխարհ զարմացուց: Սերպ և Պուլկար, Սլաւ և Հելլէն դարերէ ի վեր իրարու մրցակից և հակառակորդ նկատուած էին և քիչեր անշուշտ կրնային երեւակայիլ թէ այդ նոյն ցեղերը պիտի յաջողին մոռնալ հինաւորաց հեռի և նախապաշարման զգացումները և միանալ մեծ պատերազմ մը մղելու համար: Այդ պատեւազմին արագ և ահաղին յաջողութիւնն աւզարմացուցած էր թուի նոյն իսկ Պաշտանեան զինակիցները: Թշնամին դէմ ճակատած, վստահի օրերուն մէջ չորս դաշնակից պետութիւնները յաջողեցան անաղարտ պահել իրենց դաշնակցութիւնը, բայց անակնկալ յաջողութիւնը աւելի դժնդակ փորձի մը կ'ենթարկէր անոնք:

Հոգերու բաժանման մասին Պուլկարիա և Յունաստան պատեհութիւն ունեցած չին բանակցիլ պատերազմէն առաջ: Այս պատճառով լիայ ընդունուած սկզբունք մը կամ համաձայնութեան հիմ մը որուն պարտք զգան համակերպիլ երկու կողմերը: Գալով Սերպիոյ և Պուլկարիոյ, ասոնք ունին իրաւ դաշնագիր մը, բայց Սերպիա անօգուտ դարձած էր նկատէր զայն պարզապէս որովհետեւ ձեռք ձգուած յաջողութիւնը և հետեւաբար բաժնուելիք հողերուն տարածութիւնը զլած անցած է ամէն յոյս և ակնկալութիւն և նոր կացութիւն մը ստեղծած դաշնակիցներուն համար: Պ. Պ. Տանէֆ, Վէնիզելոս և Փաչիչ, եթէ անկեղծ ըլ-

լային, պիտի ըսէին— «Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ Միտիա-էնոս գծէն դէպ ի Արեւմուտք գտնուող բոլոր հողերը պիտի ձգուին մեզի մէջերնիս բաժնելու համար» Ահա Պաշտանեան կրնին բուն դադանիքը: Թող Եւրոպա երկայնամիտ գտնուի պղտիկ երկիրներուն հանդէպ, անոնք բաղդաւորութեան դժբաղդ զոհերն են:

Խնամակալի պէտք

Պուլկարիա պիտի սնուէ թէ թշնամին բուն ողնայարը ջախջախողը ինք էր: Յունաստան պիտի ըսէ թէ Սէլանիկը իրն է արգէն վեց ամիսէ ի վեր: Սերպիա պիտի առարկէ թէ Ագրիականի եղերքը իրեն դէմ գոցուած ըլլալով տեղ մը պէտք է ցուցուի իրեն որ հոն դնէ իր յաղթական ոտքը: Բուսանիա պիտի պահանջէ որ այս անգամ իրեն ալ տեղ մը տրուի: Եւ բանակները քայլ առ քայլ պիտի սողոսկին իրարու դէմ, հրետանի հրետանի պիտի մօտենայ և ունին սուլինի պիտի հանգիպի: Այն ատեն մեծ տէրութիւնները իրենց ձայնը պիտի բարձրացնեն: Յարը պիտի միջամտէ, կռուարարները բաժնէ և Պաշտանեան Դաշնակցութիւնը, որ կրնար Լօթներորդ մեծ պետութիւնը ըլլալ, պիտի վերածուի դարձեալ չորս հինգ փոքրիկ պետութեան և ըլլայ կրկին հետաքրքրական հաւաքածոյ մը արդահատելի խրտուիլակներու: Այնուհետեւ Պաշտանեան բանաստեղծներուն պատեհութիւն պիտի տրուի երգելու, «Աւա՛ղ փառացս անցաւորի»

«Թանին»ի հետաքրքրեր

Թանին դիտելով Պաշտանեան այս չփոթ վիճակը ուշադրաւ տեսութիւն մը կը յայտնէ մասնաւոր խմբագրականով մը: Ըստ մեր պաշտօնակցին Աւստրիա՝ Պաշտաններու մէջ Թուրքիան կը նկատէր միշտ իրր հաւասարակշռող ուժ մը և միշտ կը ջանար անկէ օգտուիլ: Հի-

մա որ այդ ուժը ջնջուած է Պալքաններուն մէջ՝ Աւստրիա պէտք էր զգայ ուրիշ մը դնել անոր տեղը : Բայց, կ'ըսէ միշտ Թանկն, պէտք է զինանալ որ քիչ մը յարասեւութեամբ և քիչ մը բարի կամեցողութեամբ Թուրքիա կրնայ առաջունէ աւելի հաւասարակշռութեան ուժ մը ըլլալ, քանի որ Պալքաններու մէջ արգիլ վիճակը քառուի կը նմանի և քսանընդոս ժամ ուան մէջ հոն ամէն բան փոխուելու հաւանականութիւն կայ :

Տարակոյս չկայ թէ Թուրք պետական մարդոց պարտքն է աշխուրջ հսկել, որպէս զի ամէն առիթէ օգտուին կրկին պատկառելի ուժ մը ընելու համար Թուրքիան : Արդարեւ մենք հաւանական չենք սեպեր պատերազմ մը դաշնակիցներուն միջև և ոչ ալ զիւրին գործ մը կը կարծենք այդ օրինակ պատերազմի մը միջոցին մեծապէս փոխել Թուրքիոյ զիրքը եւրոպայի մէջ, նկատելով որ որեւէ գործողութեան համար անհրաժեշտ պիտի ըլլայ մեծ փոխառութիւն մը զոր եւրոպա պիտի զանայ կենթադրեալ պարագաներուն մէջ : Բայց պատերազմով չէ որ ազգերը զիրք կը գրաւեն և պատկառելի ուժեր կը դառնան : Մենք ուրախ ենք որ Թանկն չպատկանիր այն դասուն որ ամէն պարտութիւն ձակատագրին կը վերագրէ և կը քաշուի սապարէզէն ձեռնափ և յուսահատ : Եթէ կորսուածը կրկին ձեռք ձգել չյաջողի իսկ Թանկնի հայրենասիրական փառասիրութիւնը, կրնայ միջոց ըլլալ արգէն ձեռք եղածը օգտակար և պատկառելի ընծայելու : Այս պատճառով կը չնորհաւորենք մեր պաշտօնակիցը իր յայտնած գաղափարներուն համար, կը բաւէ որ մեր հայրենակիցները անկեղծ տենջ մը մտուցանեն երկիրը աւելի զօրաւոր և օտարներու աչքին աւելի պատկառելի ընելու, և այն ատեն վստահ ենք որ շատ չանցած պիտի համոզուին թէ, իրենց փառաւոր նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ պէտք է փոխել միջև ցարդ փորձուած և իբր կործանարար սպառնացուած քաղաքականութիւնը և մտայնութիւնը և աւելի լայն, աւելի ուղիղ, աւելի արդար կառավարութիւն մը կազմել :

Յոյսի վարկ մը

Նրբ ամէն կողմէ յոստտեա գուշակութիւններ կը տեղան, մենք կը փափաքինք կառչել յոյսի յետին նշույլին և մաղթել որ երկրին

փրկութեան համար՝ փոխանակ արտաքին շփութեանց և պատերազմներու սպասելու՝ օր առաջ ձեռք առնուին անհրաժեշտ միջոցները ներքին անդորրութիւն հաստատելու և տալու ժողովուրդներուն, առանց ցեղի և կրօնի խնդրութեան, ապրելու, աշխատելու և զարգանալու ամէն պատահութիւն : Եթէ Պալքանեան ազգերը իրենց տարապայման յաջողութեան երեսէն նոր վտանգներու մատնուեցան, կարելի չէ՞ յուսալ թէ Թուրքիան ալ իր մեծ անյաջողութեան երեսէն նոր կեանքի և նոր փառքերու պիտի արժանանայ : Այսպէս, երբ փոխառութեան փորձերը ամէն կողմէ անյաջողութեան կը մատնուին, յոյսի փոքրիկ վարկ մը մեր կողմանէ կը մատուցանենք Թուրքիոյ, առանց սովորի և առանց պայմանի :

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ



ՄՐ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ ՄԵԾ ՆՈՒԷՐԸ

Մեր լրարամբնին մէջ անցեալ չարթու հաղորդեցինք թէ Պոսթընաբնակ Տիար Յակոբ Յ. Առաքելեան ժողովական Կիրակնօրեայ Դպրոցի եւ Հրատարակչական Ընկերութեան նուիրած է հանրածանօթ Առաքելեան տպարանը : Կը փափաքինք մասնաւոր ուշադրութիւն հրաւիրել այս նշանաւոր նուիրատուութեան վրայ և քիչ մը բացատրութիւն տալ :

Ժողովական Կիրակնօրեայ Դպրոցի եւ Հրատարակչական Ընկեր, որ Մր. Առաքելեանի առատաձեռն նուէրն ընդունողն է, Միաց. Նահանգներու ժողովական երկդեցիներուն ազգային միախոնարական մէջ կազմակերպութիւնն է : Իր գործն է Կիրակնօրեայ Դպրոցները բա-

նալ երկրին ամէն կողմը, ուր պէտք ու պատեհութիւն կայ: Նորակազմ նահանգներուն մէջ յատ տեղեր կան եկեղեցի կամ կրօնական պաշտամունք չունեցող: Այս ընկերութեան գործն այդպիսի տեղերու մէջ է և այս կերպով բացուած Կիրակնօրեայ Դպրոցները այնպէս կը խնամուին ու կը ծաղկեցուն որ անոնցմէ շատեր եկեղեցի կ'ըլլան ժամանակի ընթացքին մէջ: 1882էն ի վեր կազմակերպած է 12,308 Կիրակնօրեայ Դպրոց, որոնցմէ 1,559 ժողովական եկեղեցի գոյացած է: Կը հրատարակէ նաեւ Կիրակնօրեայ Դպրոցի գործի վերաբերող ամէն տեսակ գիրքեր, ինչպէս զանազան կարգերու յատուկ դասագիրքեր, ուսուցչական արուեստի վրայ խօսող գիրքեր, աղայոց և մեծերու յատուկ պատմավէպեր, աղայոց թերթ մը և Կիրակնօրեայ Դպրոցի մատենադարանի յատուկ գիրքեր: (Ամէն Կիրակնօրեայ Դպրոց իր աշակերտներուն յարմար գիրքերու պաշար մը ունենալու է): Քոնկրիկեշնէյսթ, աշխարհի ընտրելագոյն կրօնութիւններէն մին, այս ընկերութեան ստիակաւորութիւնը և հրատարակութիւնն է: Հրատարակչական գործին գլուշահը կիրակնօրեայ նոր դպրոցներու բացման կը յատկացուի: Անցեալ տարի 4,000 Օսմ. ոսկի արուեստ այս կերպով: Մր. Առաքելեան հաւանօրէն Ամերիկեան ժողովական եկեղեցիներու Կիրակնօրեայ Դպրոցի և միախնարական գործին տարիներով շահագործուած ըլլալուն համար դրուելի տալարանը այդ ընկերութեան տրամադրութեան տակ: Ընկերութիւնն ալ իր ամբողջ գոյութեան մէջ առաջին անգամն է որ տալարանի մը կը արժանայ: Այս նոր կարգադրութեան հետեւանքով բնականաբար մեծապէս պիտի աւելնայ Կիրակնօրեայ Դպրոցի գործի յատկանալի շահուն գումարը:

Առաքելեան տալարանը աշխարհի ամէնէն լաւ կազմակերպակ հաստատութիւններէն մին է: Ծախք խնայուած չէ դայն ամենապարզին նորութիւններով կամ զարգացումներով օժտելու համար: Երեք անգամ հարկ եղած է նոր ու աւելի խոշոր շէնքեր ձեռք բերել գործին բարդաւաճման արագ ընթացքին արգելք չըլլալու համար: Ամենապարզին և լաւագոյն մեքինաները միայն կը գործածուին ամէն ճիւղի մէջ՝ սկսեալ վրաշարներու սրահէն ուր եօթը տողատախներ կը բանին, մինչեւ մամուլ սրահը

ուր մեծ մամուլներ կան ժամը Քոնկրիկեշնէյսթի նման 32 էջնոց թերթի մը 6,000 օրինակ տպող, կապող ու ծալող, և մինչեւ կազմի և առաքման ճիւղերը, ուր ամենապարզին նորութիւնները կը գտնուին: Ամբողջ այս հաստատութիւնը կառուցուած է Մր. Առաքելեանի անխոնջ աշխատութեամբ ու խոհական մեթոտներով: Ահա լաւ օրինակ մը յաջողութեան այն պատեհութիւններուն, զորս Ամերիկա կ'ընծայէ ամէն անոնց որ գործելու կարողութիւն և յօժարութիւն ունին: Ո՞վ կրնար խորհել թէ Յակոբ Առաքելեան խեղճ պատանին, որ 1867ին Ամերիկա հասաւ առանց Անգղիկէն գիտնալու և առանց փարա մը ունենալու, պիտի կրնար 50 տարի չանցած՝ Պոսթընի, զոր ըստ իր քաղաքացիները տիեզերքի առանցքը կը համարին, ամէնէն զարգացեալ Ամերիկեան հրատարակչական ընկերութեան նուիրել տալարան մը, որու նմանը ոչ մէկ Ամերիկացի յաջողած էր կանգնել:

Մր. Առաքելեան առաջադրած էր մեռնելէն ետեւ իր տալարանը կտակել ժողովական Կիրակնօրեայ Դպրոցի Ընկերութեան: Բայց յետոյ համոզում գոյացուց թէ աւելի լաւ պիտի ըլլայ որ ինք իր կտակաւորաբար ըլլայ, և այդ է իր ըրածը: Այս կերպով հաճոյքը կ'ունենայ փոխանցումն անձամբ կատարելու, հոգ տանելով որ այս տեղի ունենայ ճիշտ իր ուղած կերպով, միանգամայն անձնական իր ծառայութիւնները մատուցանելու նոր տէրերուն: Արդարեւ աւելի լաւ ծրագիր կարելի չէր կազմել: Մենք այս օրինակը կը յանձնարարենք այն ամէնուն որոնք նպատակ ունին իրենց հարստութիւնը կամ ստացուածը բարիսիրտ կան կամ միախնարական հաստատութիւններու նուիրելու:

Այս առաջին մեծ նուէրը չէ զոր Ամերիկահայերն ըրած են Ամերիկայի կամ Թուրքիոյ բարեխիտական ընկերութիւններուն: Պատճառ ունինք հաւատալու ալ թէ վերջինը պիտի չըլլայ: Թուրքիոյ մէջ Հայերու թէ ուրիշ ազգերու յատուկ կրթական, աւետարանչական և գրական գործի վերաբերեալ բազմաթիւ բարի ձեռնարկներ կան, որոնք վստահ ենք թէ ապագային մեծապէս պիտի օգտուին առատաձեռնութեան այնպիսիներու որոնք այս երկրէն Ամերիկա գացած են և հոն ժամանակաւոր բարիքներով օրհնուած:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՍԻՈՆԱՐԱՌԻԿՆԵՐ Ի ԹՈՒՐԿԻԱ

Մեծ հաճոյքով կը ներկայացնենք մեր ընթերցողներուն այս շարժումը։ Ալպոյաճեան էֆ. ի ուսումնասիրութիւնը Հայոց մէջ Ամերիկեան միսիոնարներու կողմէ կատարուած գործին վրայ։ Մեզի կը թուի թէ այս յօդուածով պարզուած տեսութիւնները թէ՛ ազդայիննուրու, թէ՛ Աւետարանականներու կողմէ պիտի ողջունուին ու գնահատուին իբրեւ շատ անաչառ ու հաւատարիմ ցուցադրութիւն մը իրողութիւններու, թէպէտ անշուշտ յօդուածը լիակատար ուսումնասիրութիւն մը չէ, և չէր ալ յաւակներ ըլլալ, այլ լոկ ամփոփում մը կարեւոր պարագաներու։

Եթէ միսիոնար մը գրած ըլլար զայն, միսիոնարներու սխալներուն վրայ հաւանօրէն աւելի շատ բան պիտի ըսէր քան զոր կը յիշէ այս շատ աղնուասիրտ յօդուածագիրը։ Վասն զի անխուսափելի է որ Թուրքիոյ նման երկիր մը եկող օտարազգիներ, ամենալաւ դիտաւորութիւններ ունենալով հանդերձ, ժողովրդին լեզուին և սովորութիւններուն անտեղեակ և օժտուած՝ կեանքի այն գաղափարներով, մտածութեան այն սենալութիւններով և գործի այն մեթոտներով որոնց վարժուած են իրենց հայրենի երկրին մէջ, պիտի չգտնեն միշտ ու նոյնհետեւ իրենց գործը կատարելու լաւագոյն եղանակը։ Առաջին միսիոնարին իսկ ժամանումին հետ սկսաւ միջալայրին յարմարելու երկար ու երբեմն ցաւազին գործողութիւն մը, որ տակաւին կը շարունակէ, բայց հիմա աւելի զխրադած է կուտակուած փորձառութիւններուն շնորհիւ։ Հաւանօրէն մեծագոյն սխալը զոր միսիոնարները կրնան գործել՝ սա է. Չգնահատել, իրենց իսկական արժողութեամբ, բարի բաներն այն ժողովրդին որու մէջ կը գործեն, միւս կողմէ չափազանց կարեւորութիւն ընծայել այն մեթոտներուն ու միջոցներուն որոնց վարժուած են իրենց երկրներուն մէջ։ Դիտողութիւններ լսելու յօժարամտութիւն, սորվելու և փոփոխուած պարագաներու յարմար գիրք մը ընդունելու արամադրութիւն՝ շատ անհրաժեշտ յատկութիւններ են լաւ միսիոնարի մը համար։ Ասոնք հնարաւոր կը գործեն բարեբաւարիկ գործակցութիւն մը բուն իսկ միսիոնարներուն միջև ու ժողովրդին հետ անոնց յարաբերութիւններուն մէջ։

Միսիոնարներուն պաշտեամբ այս երկրին մէջ ծաղած բաժանումներուն գալով, կատարելապէս ճշմարիտ է, ինչպէս մասնաւոր ինչէն Ալպոյաճեան էֆ., թէ այդ զժբախտ արդիւնքը

միսիոնարներու դիտաւորութեան մաս չէր կազմեր, այլ յառաջ եկաւ դործին սկիզբները ծաղած ողբալի հալածանքներէն։ Շահեկան է գիտնալ թէ այս հալածանքներուն իրական ուղին մոլեռանդութիւն կամ կրօնական մոլեռանդութիւն չէր, որով բնաւ յատկանշուած չէ Հայ Եկեղեցին, այլ Ռուսիայէ բխած զուտ քաղաքական ազդեցութիւններ և բարձրաստիճան կղերներու անձնական փառամոլութիւններ։ Եւ ուրախ ենք գիտնալով որ բարեկարգութեան սկիզբները այնքան թափանցած են Հայ ազգին մէջ որ կարելի է ընդհանրապէս ըսել թէ բոլոր Հայերը Բողոքական են մինչև աստիճան մը։ Այս հնարաւոր կ'երեւցնէ թէ ոչ շատ հեռու օր մը պիտի բուժուին անցեալ բաժանումները՝ բոլոր շահագրգռողներուն հոգեւոր բարեւոյն նպաստող եղանակով մը։ Մենք սա կարծիքն ենք թէ միսիոնարները ի սրտէ ոյժ պիտի տան այսօրինակ ունէ ծրագրի, որ կը խոստանայ նպաստել Աստուծոյ թագաւորութեան ճշմարիտ շահերուն։

Ամերիկա գաղթող Հայերու նկատմամբ այս յօդուածին մէջ ըսուածները ճշմարիտ են անտարակոյս, թէ և միսիոնարները ուրիշներու չափ խորապէս զգացած են մեծ կորուստը զոր այդ պատճառով կրեց այս երկիրը և մասնաւոր կրեցին այս երկրին զպրոցներն ու եկեղեցիները։ Կրնայ ըսուիլ թէ, եթէ միսիոնարները հոս չդային, ժողովուրդն անշուշտ ուրիշ միջոցներով տեղեկութիւն պիտի ստանար Ամերիկայի վրայ։ Սակայն, այս կէտին վրայ չմտաւորու համար և ողբալով հանդերձ կորուստը լաւագոյն այրերէն ու կիներէն շատերուն զորս արտադրեց զորը, Թուրքիոյ մէջ տիրող սոսկալի պայմաններուն ի տես ո՞վ կարող է պատասխանատուութիւն ստանձնել ունէ մասնաւոր անհատի հանդէպ և ըսել, «Դա՛հ երթալու չէիք»։ Եթէ միայն ապահովութիւն ու արդարութիւն ամբապէս հաստատուէին հոս, գացողներէն շատեր պիտի վերագառնային։ Անոնք մոռցած չեն իրենց հայրերուն երկիրը։ Անոնց սիրտերը շատ անգամ իրենց մանկութեան տեսարաններուն կողմը կը գառնան անպատմելի կարօտով։ Եւ երբ վերագառնան, պիտի չըլլան այնպէս ինչպէս էին երբ գաղթեցին իրենք։ Նոր գաղափարներ, նոր մեթոտներ, կեանքի նոր հայեացք պիտի բերեն, որ շատ պիտի նպաստեն Թուրքիոյ արագ ընդունիլ տալու ամէն ինչ որ լաւագոյն է արդի քաղաքակրթութեան մէջ, եթէ միայն չափազանց չյապաղին Թրքական բարենորոգումները։ Միեւնոյն ժամանակ, Ամերիկա գաղ-

թողնեցին և զորմէ ազգականներու կամ սիրելիներու զրկուած նպատար իր հետ յոյս և կենդանութիւն բերած է շատերու: Անհատներու թէ ազգերու տեղափոխումները Աստուածային նախախնամութեան հսկողութեան տակ տեղի կ'ունենան, և պէտք է վերջնական դատողութիւնը յետագայէ մինչև որ լիովին յայտնուի այդ տեղափոխումներուն բուն նպատակը:

Մենք վստահ ենք թէ բոլոր միսիոնարները և Հայ Աւետարանականներն ընդհանրապէս գոհ պիտի ըլլան այն աշխատանքներուն համար զորս Ալպոյսական էֆ. կը խօսի թուրքիոյ Աւետ. շարժման վրայ: Գաղանիք մը պարզած պիտի չըլլանք, կրն ըսենք թէ այս գործին մէջ զանազաններ շատ անգամ վհատած են, թէ պտուղը սակաւ թուած է և ապագան ոչ շատ պայծառ: Կարեւոր յոգեւածը զոր այսօր կը հրատարակենք՝ յիշեցնելու է մեզի թէ կատարուածը շատ նշանակալից գործ է, գործ մը՝ որ մեծ օրհնութեան աղբիւր եղած է անցեալին մէջ և սահմանուած է դեռ աւելի նպատակը Հայ ազգին հոգեւոր նոր կեանքին բարգաւաճման:

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՌԱՋ ՄԵԾ ԲԱՆՆԵՐԸ

ՎԵՐ. 3. Ա. ԶԷՃԻԶԵԱՆ

Առաջ խնդրեցիք Աստուծոյ քաջատուրքիւնը և անոր արդարութիւնը:
Մատթ. 23. 33:

Առաջին ակնարկով բնաբանը կը թուի ըլլալ աղօթողներու ուղղուած յորդոր մը՝ խնդրուածներու առաջնութեան կարգը ճշգրտահամար: Մարդկային կարօտութիւններէ ոմանք առաջնակարգ են, ուրիշներ՝ երկրորդական: Եւ հաւատացեալը կը հրաւիրուի զանազանի իր կարեւորագոյն պէտքերը նուազ կարեւորներէն և իր աղերսները մատուցանել Աստուծոյ՝ իր կարօտութեանց կարեւորութեան կարգին համեմատ: Այս տեսակ հրահանգ մը չանկեան է գտնել նաեւ հնամենի աւանդութեան մը մէջ որ կը մէջբերուի Քրիստոնէական Եկեղեցւոյ հայրապետներէն Կղեմէս Աղեքսանդրացիի և Որոգլնէսի զրուցեալ մէջ: Այդ աւանդութեան համեմատ, Յիսուս կը յայտարարուի թէ ըսած

է, «Խնդրեցէք մեծ բաներ, և փոքր բաներն ալ ձեզի պիտի արուին. խնդրեցէք երկնային բաներ, և երկրային բաներն ալ ձեզի պիտի արուին»: Այս խօսքին և բնաբանին համարժանութենէն բնաւոր է հետեւեցնել թէ մէջբերուած աւանդութիւնը հաւանաբար կը ներկայացնէ Տէր Յիսուսի իրապէս արտասանած մէկ խօսքը: Եւ ակնյայտ է թէ այս խօսքերով մեր Տէրը կ'ուզէ սորվեցնել թէ աղօթքի առեւն մեր պարտքն է մեր աւագ ուշադրութեան առարկայ ընել մեր մեծ կարօտութիւնները և առաջ խնդրուած մատուցանել մեծ բաներու համար:

Սակայն փրկչական այս խօսքը շատ սահմանափակ իմաստով առած կ'ըլլանք, երբ կը նկատենք զայն սոսկ աղօթանոցին համար տրուած հրահանգ մը: Հոս ունինք իրապէս տիեզերական պատգամ մը: Բնաբանին բառերով Տէր Յիսուս կը դեկլարանէ ամէն մարդ արարածի թէ ի՞նչ պարտի ըլլալ իր կեանքին ուղղութիւնը և վախճանը: Բնագիրին իմաստը աւելի ճշգրիտ ներկայացնելու համար, «Խնդրեցէք» բառին տեղ հարկ է դնել «փնտռեցէք»: Մեր Տէրը յորդոր կը կարգայ բոլոր մահկանացուներուն իրենց երկրային կեանքին նպատակն ընել՝ մեծ բաները փնտռել: Ամէն մարդ փնտռող մըն է: Ամէն ոք գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար կը հետապնդէ վախճան մը: Ոմանք կը նկրտին համալի փոքր բաներու միայն, և միշտ կը հարցնեն, «Ի՞նչ պիտի ուտենք, ի՞նչ պիտի խմենք կամ ի՞նչ պիտի հաղնինք»: Ուրիշներ գիտակ ըլլալով հանգերձ թէ ուտելիքի, խմելիքի և հագնելիքի կարօտ են, իրենց փնտռութեան գերագոյն առարկան կ'ընեն մեծագոյն բաները: Քրիստոնէականները պարտին պատկանիլ այս վերջին դատակարարին: Հարցնենք պահ մը թէ ի՞նչ են Յիսուսի յանձնարարած մեծ բաները, և թէ ի՞նչպէս կարելի է ստանալ զանոնք:

1. Ի՞նչ են այն մեծ բաները որոնք մեր հետապնդեալ առարկայ պատշին ըլլալ: Աստուծոյ իմաստութեան խաղաղութիւնը և Աստուծոյ արգարութիւնը: Այս երկու գոյք բառերով կը պատկերացուի մարդկային կեանքին գերագոյն նպատակը: Արարիչը կեանք տուած է մարդոց որպէս զի անոնց մէջ, և անոնց միջոցաւ բոլոր մեծագոյն աշխարհի մէջ, Աստուծոյ խաղաղ-

րութիւնը հաստատուի և Անոր արդարութիւնը արտափայլի :

Աստուծոյ քաղաքաշինութեան բացատրութեան կարօտ է : Առաջին դարուն մէջ Հրէից ազգին ստուար մասին կարծիքով Աստուծոյ թաղաւորութիւնը և Հրէական մեծագոր ինքնակալութիւն հոմանիշ բացատրութիւններ կը համարուէին : Պէտք էր ուղղել այս թիւը ըմբռնումը , և Յիսուս ուղղեց զայն այլազան առիթներով : Թերեւս Աստուծոյ թաղաւորութեան ինչութիւնը ամէնէն աւելի յստակօրէն և ամփոփօրէն բացատրուած է Տէրունական Աղօթքին մէջ , ուր Յիսուս «Քու թաղաւորութիւնդ գայ» խնդրուածին անմիջապէս կը կցէ , իբրեւ անոր մեկնութիւնը և ընդլայնումը , երրորդ խնդրուածը «Քու կամքդ ըլլայ , ինչպէս որ երկինքը այնպէս ալ երկրի վրայ» : Աստուծոյ թաղաւորութեան հաստատումը համազօր է Աստուծոյ կամքին կատարման : Աստուծոյ թաղաւորութիւնը հոն է ուր ի գործ կը դրուի Անոր կամքը : Այս թաղաւորութիւնը մարդու մը ներսիքին հաստատուած է , երբ անոր հոգւոյն ներաշխարհին մէջ Աստուած կը տիրէ , և Անոր կամքը ու անհատին մարդկային կամքը կը համընթանան : Եւ նոյն օրհնեալ թաղաւորութիւնը ազգի մը կամ երկրի մը մէջ հիմնուիլ ունիւմ է , երբ հասարակութեան ստուար մէկ մասը կը ջանայ ըմբռնել և գործադրել Աստուծոյ ամենասուրբ կամքը :

Աստուծոյ արդարութիւնը , զոր փնտռել կը յանձնարարէ մեր Տէրը , լայնագոյն իմաստ մը ունի հոս : Աստուծոյ սոսկ մէկ ստորոգելիքը չէ որ կը նշանակուի այդ բառով , այլ Աստուծածային անձնաւորութեան փառաւոր ստորոգելեաց ամբողջութիւնը : Աստուծոյ արդարութիւնը փնտռելու և իւրացնելու համար արուած այս յորդորին լաւագոյն մեկնաբանութիւնն է Քրիստոսի սա մէկ ուրիշ խօսքը , «Կատարեալ եղէք , ինչպէս որ ձեր երկնաւոր Հայրը կատարեալ է» : Աստուծածային արդարութեան տիրանալ կը նշանակէ Աստուծոյ բնութեան նման բնութիւն մը ստանալ :

Արդ ակնհերեւ է թէ ո՛չ անհատին և ո՛չ մարդկային սեռին առջեւ կարելի է դնել կեանքի բարձրագոյն նպատակ մը քան ինչ որ Աստուծոյ թաղաւորութիւնը և Անոր արդարութիւնը կը ներկայացնեն : Եւ ամէն ժամանակի

համար ամէնէն կենսական հարցը այս է թէ մարդիկ ի՞նչպէս կրնան անհատապէս և հաւաքաբար հասնիլ կեանքի այս գերագոյն վախճանին : Այս կը բերէ մեզ մեր երկրորդ հարցունքին :

2. Ի՞նչպէս կարելի է ստանալ այս մեծ քաղաքը : Աւետարանին պատասխանն է թէ մարդ կրնայ տիրանալ ասոնց Յիսուս Քրիստոսի միջոցով : Աստուծոյ թաղաւորութիւնը և արդարութիւնը կը յայտնուին Անոր միածին Որդւոյն ձեռքով ամէն անկեղծ փնտռողի :

Մարդեր կան մեր երկրին մէջ որ թաղուած զանձեր փնտռելու մենամոլութեամբ վարակուած են : Անոնցմէ ոմանք երկար տարիներ անտաններու և լեռներու մէջ պեղումներ կատարած են , առանց կարենալու գտնել իրենց երազած ոսկելից կարամները : Շատեր կան որ ասոնց նման կը փնտռեն և չեն գտներ : Բաղմասեւսակ երկրային զանձեր կը յամառին թաղուած մնալ , և կամ երբ ձեռք կը բերուն՝ շատ անգամ ցաւազին հիասթափում մը կը պատճառեն զանոնքին : Այնքան վաղանցիկ և սնամեջ են անոնք : Ա՛հ , արդեօք Աստուած զմեզ միշտ յուսախաբութեան ենթարկելով չարչրկելո՞ւ համար ստեղծած է : Քա՛ւ լիցի : Մեր խնդրածէն և խորհածէն անհունապէս աւելի մեծ մեծ զանձեր մեր երկնաւոր Հայրը Յիսուս Քրիստոսի ձեռք զետեղեր է մեզի համար մեր ճամբուն վրայ : Եւ անվրէպ պիտի գտնենք զանոնք , եթէ փնտռենք իբրեւ Յիսուս Քրիստոսի աշակերտը : Աստուծոյ մեզի համար պատրաստած զանձերը ո՛չ վաղանցիկ են , ո՛չ սնամեջ և ո՛չ անգոտանելի : Քրիստոնէութեան հէք մարդկութեան բերած աւետիսը այս է թէ մեծագոյն բաներ հետապնդողներ պիտի գտնեն անվրէպ ո՛չ միայն իրենց գիտակցաբար փրկուածը՝ այլ անհունապէս աւելին : Աստուծոյ թաղաւորութեան և արդարութեան անպատմելի բարիքները Յիսուս Քրիստոսով ամէն ատեն տրամադրելի են բոլոր անոնց համար որոնք խանդով ու եռանդով կը փնտռեն զանոնք : Ով որ Քրիստոսի շնորհաց ապաւինելով կը նկրտի ամէն բանէ առաջ մշակել ազնիւնկարագրի մը , պիտի մտնէ հոգեկան ճշմարիտ զարգացման շաղկին մէջ , և անոր պիտի շնորհուին նաեւ երկրային բարիքներ այն չափով որ երկնաւոր Հայրը յարմար կը գտնէ :

Այն ազգը կամ երկիրն ալ որ ամէն բանէ առաջ կը փնտռէ Աստուծոյ թաղաւորութեան և Անոր արդարութեան տիրապետումը ընկերութեան ամէն խաւերուն մէջ, պիտի գտնէ իր փնտռածը. — պիտի օժտուի ազգային բարձր նկարագիրով: Եւ պիտի շնորհուն անոր նաեւ հանրային կեանքի խաղաղութեան և բարօրութեան ամէն ուրիշ բարիքներ: Երանի՛ աքն ժողովուրդին որ առաջ կը փնտռէ մեծ բարիքները: Ուրիշ բարիքներ պիտի չուշանան:

Արդ, հարցնենք մեր անձեռուն, Աստուծոյ այս մեծ բաները կը հետապնդե՞նք: Համոզուած ենք թէ գերագոյն բարին իւրացուցած կ'ըլլանք երբ մեր ազատ կամքովը կ'ընտրենք Աստուծոյ կամքը մերը ընել, և ընդունիլ «Աստուծոյ արդարութիւնը որ Յիսուս Քրիստոսի հաւատքէն է»: Կը բաղձա՞նք որ Աստուծածային կամքը արտայայտուի մեր ամէնօրեայ կեանքին մէջ: Եթէ ունինք այսպիսի անկեղծ բաղձանք, վտանգ ըլլանք թէ պիտի դժացուի ան: «Ձեր կեանքը» կ'ըսէ Պօղոս, «պահուած է Աստուծոյ քովը Քրիստոսի հետ»: Քրիստոս և հաւատացեալին փնտռած ճշմարիտ կեանքը իրարմէ անբաժան են: Յաւիտեանկան կեանքը երանաւէտութիւնը մերն է, և թէ Քրիստոս մերն է: Եւ Քրիստոս մեզմէ հեռի չէ: Ան կը փնտռէ զմեզ որպէս զի Աստուծոյ թաղաւորութիւնը հաստատէ մեր ներքիւն և իր արդարութեամբ զարգարէ զմեզ, և ապա գործածէ զմեզ իր թաղաւորութեան և արդարութեան օրհնութիւնները ծաւալելու աշխարհի մէջ: Յօժա՞ր ենք այսօր այս մեծ բարիքները Քրիստոսի ձեռքէն ընդունիլ մեր անձին համար և մեր ազգին ու երկրին համար: «Երանի՛ անոնց որ անօթի ու ծաբաւ են արդարութեան, ինչու որ անոնք պիտի կշտանան»:

ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԳՈՂԱՐՆԵՐ ԱՆԳՎ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ:

ՅՅՅՅՅՅՅՅ

ՀԵՆՐԻ ԼՈՆԿՖԷԼՈ

Թարգմ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Վերջապոյ կ. մուրն արդեւ
Կ'իջնայ քեռովը գիշերուն,
Ինչպէս փեռնուր մը արծիռէն
Իր վագֆին մէջ հաշմակալն:

Ես կը տեսնամ յոյսը գիւղին
Որ կը փայլի մըրշուշին մէջ,
Ու կը զգամ ցաւ մը տենդագին
Որ կ'ընկնէ գիւ, հոգի՛ս անվերջ:

Եկո՛ւր, կարդա, ծաղ մը ինծի,
Ծաղ մը պարզաւ ու սրտագին,
Որ մեղմէ ցաւն իմ աղբալի,
Յըրուէ խոնկերս իրիկնային:

Ո՛չ վարպետները դասական,
Ո՛չ երգիչները գերագոյն,
Որոնց ձայներն ներքին կու գան
Ժաւանակին մէջն անցփեռն:

Զի ռազմական նշանակալի պես
Խոնկերն անոնց կը ներշնչեն
Կեանքի պայքարը ցաւակալ,
Երբ ևս հանգչի կ'ուզեն արդեւ:

Մեղը փերքոյի մ'իսկնի կարդա,
Ծաղերն որուն կ'երգէ սիրսն ալ,
Ինչպէս սարսիկն անուան կ'իջնայ,
Ինչպէս արցունքն քարքիջն ի վար:

Քերքոյի մ'որ կը լլուս խաղ
Իր հոգիէն նշանակալ յար,
Աշխատանքի օրուն մէջ լուս,
Դիշերուն մէջ ռազմաշարս:

Ա՛հ, այդ երգերն կրօնական մեղմեղ
Սրտին թաղիստալը խորագին,
Օրհնութեան պէս որ կ'եղի վեր
Աղօթքն վերջ խաղաղ, անգին:

Յեռոյ, կարդա՛ ինչ որ կ'ուզես,
Մեծահասոյ փերքոյներէն,
Դաշնակառքներ ձայնիդ վէս
Տաղով ծաղիկն միշտ մեղմօրէն:

Երգ պիտի՛ ըլլայ գիշերն հաւերուն,
Եւ, հոգերս ալ տառապագին,
Ինչպէս վրասն Արարկեռն,
Պիտի ծաղիկն ու աննէսին...:

ՍԱ ՎԵՐՋԻՆ ՎԱՐԴՆ Է ԱՄԱՌՈՒՄԱՆ

ԹՈՄԱՍ ՄՈՒՐ

Թարգմ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Սա վերջին վարդն է ամառուն
Որ կը ծաղկի միւս-միկակ,
Ու ընկերներն իր սիրական
Թառամեր են ալ հիմակ:

Երբեք չընայ շուրջն իր ծաղիկ,
Վարդի կոկոն մ'աչ յառէս,
Որ կարերերն մեկնաւորիկ
Կաւ հեծեծեր իրեն հետ:

Չեւ քոյրս քեզ, ո՛վ վարդ վերջին,
Որ ցոյրակոյ վրայ հեծես,
Քո ընկերներդ աչ կը հանգչին,
Դընս, նընչե անոնց պէս:
Պիտի սրտուն ես տեսնար
Քո տեսներդ հոգին վրայ,
Ուր պարտեզի ընկերներդ աչ
Կը պսակին յո՛ւն, անըզայ:

Իցի՛ւ ես աչ մեռնիմ այսպէս
Մըտերնաքան հետ անգին,
Երբ Դրախտին մեր պարտեզ
Ա՛հ, գոհարները քաշին.
Երբ քարշաւին տեսնեմ արդար,
Թընչին տեսնեմ անապատ,
Ա՛հ, ո՛վ կ'ուզե՛ հոս դեռ մընայ,
Այս աշխարհին մէջ միմակ...:

ՏՂԱՅՈՑ ԷՋՐ

ԿԱՂ ԻՇԽԱՆԻԿԸ

ԵՒ

ԻՐ ԹԹԶՈՂ ԼՕԳԻԿԸ

Սուսկ մը դեռասիներու եւ տարեցներու հաւաք

Հեղինակ՝

Թարգմանիչ՝

ՄԻՍԻՍ ՄԻԼԸՔ ՔՐԵՅՔ

ԳՐԻՋ-ՔԵԱՐ

3.

Նախ կային դաշտին վրայ մեծցող ծաղիկ-
ները, զորոնք մեծաբաց աչքերով կը դիտէր՝
երբ լօղիկը բաւականաչափ մօտենար անոնց.
անոնք շատ փոքր բայց շատ ալ գեղեցիկ էին
— ճերմակ ծնկածաղիկ, և գեղին նուազափառ և
եկքան, ծիրանագոյն և պայծառ, և շատ մը
ուրիշներ որոնց անունները չեմ գիտեր: Իշ-
խանիկ Յաւակ ալ ուրիշներ չէր գիտեր, թէ և
կը ջանար զանոնք յիշել բաղդատելով իր նա-
խապէս տեսած պատկերներուն հետ: Բայց
շատ հեռու էր, ու թէ և բաւական հաճելի էր
զանոնք հեռուէն դիտել ու անոնց հիանալ իր-
բեւ փայլուն գոյներով կապերաներ, բայց նո-
րէն պիտի ուզէր անոնց բոլորն ալ զննել: Ան,

ինչպէս ինծի ճանչուր փոքր աղջիկ մը կ'ըսէր
իր մէկ խաղընիկերին մասին, «չառ պրպտող
աղջիկ մըն էր»:

«Արդեօք,» խորհեցաւ ան, «պիտի կարե-
նայի՞ աւելի աղէկ տեսնել ակնոցով մը, նման
անոր զոր դայեակս կը դորձածէ կարգաւու հա-
մար և որուն շատ խնամ կը տանի ինք: Ո՞ր-
չափ պիտի խնամ տանէի ես ալ անոր վրայ,
եթէ հատ մը ունենայի»:

Յանկարծ քիթին վրայ հաստատուած դար-
մանալի և կարծր բան մը զգաց: Ան ամենա-
գեղեցիկ ոսկի ակնոց մըն էր որ երբեք տես-
նուած էր, և վար նայելով գտաւ որ, թէ և
գեանէն այնչափ բարձր էր, կարող էր տես-
նել վարի խոտի պարզ ծիղերն իսկ, նուրբ կո-
կոնը և ծաղիկը— ոչ միայն այսչափ, մինչև իսկ
անոնց վրայ սողացող միջասներն ալ:

«Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ,» գոչեց
ան երախտագիտութեան գեղումով մը — որ և է
մէկու մը, ամէն մէկուն, բայց մասնաւորապէս
իր սիրելի կնքամայրին որուն մասին վստահ
էր թէ ան էր այս նոր նուէրը տուողը: Ան
անոր հետ երկար տառն զրօսեցաւ՝ իր կզակը
լօղիկին եզերքին դրած, նայեցաւ վարի կա-
նանչուտին վրայ, որուն իւրաքանչիւր քառա-
կուսի կանգունը զարմանալիքներու հանք
մըն էր:

Յետոյ աչքերը հանդէպնելու համար պար-
զապէս՝ զանոնք դէպ երկինք դարձուց, դէպ ի
կապոյտ, փայլուն ու դատարկ երկինքը, ո-
րուն այնչափ շատ անգամներ նայած էր և բան
մը տեսած չէր:

Հիմա վստահաբար բան մը կար հոն: Եր-
կար, սե, ալիքի նման գլծ մը որ հեռուէն կը
շարժէր՝ ոչ թէ պատահմամբ ինչպէս կ'ընեն
ամպերը երեւութաբար, այլ վճռապէս, իբր թէ
կենդանի բան մը եղած ըլլար: Ջայն առաջ ալ
տեսած կրնար ըլլալ — և գրեթէ այնպէս կը
կարծէր թէ տեսած իսկ էր, բայց այն ատեն
չէր կրնար ըսել թէ ի՞նչ էր ան: Հիմա անոր
իր ակնոցով նայելով գտաւ թէ ան իրապէս
կենդանի էր, երկար շարք մըն էր թռչուննե-
րու, որոնք իրարու ետեւէ կը թռչէին. անոնց
թևերը շարունակ կը շարժէին և գլուխները
նոյն ուղղութեան դարձած էին, այնչափ տե-
ւականապէս որ կարծես անոնցմէ իւրաքան-
չիւրը փոքր նաւ մը եղած ըլլար, անխոտոր
զեկով մը անտեսանելիօրէն առաջնորդուած:

«Անոնք չուող թուզումներ ըլլալու են որ դէպ ի ծով կը թռչին», ըսաւ տղեկը, որ քիչ մը կարգացած էր անոնց մասին և իրողութիւնները քովէ քով բերելու և անոնցմէ կրցածը եզրակացնելու մեծ տաղանդը ունէր: «Օ՛, ո՛րչափ պիտի փափաքէի զանոնք շատ մօտէն տեսնել և գիտնալ թէ ուրիշ՝ կու գան և ո՛ւր կ'երթան: Ո՛րչափ կը փափաքիմ աշխարհի մէջ գտնուած ամէն բան գիտնալ:»

Յանգուզն խօսք մը մինչև իսկ «պրպտող» պղտիկ տղու մը համար. որովհետեւ մենք մինչ կը մեծնանք՝ որչափ գիտնանք այնչափ դիտնալու բաներ կը գտնենք: Եւ իշխանիկ Յաւակ կարմրեցաւ երբ ըսաւ զայս, և կը յուսար որ ըսածը ուրիշ լսող մը չեղաւ:

Բայց և այնպէս կ'երեւար որ մէկը լսած էր. որովհետեւ լօգիկը դէպ առաջ յանկարծական ոտառում մը ունեցաւ, և ինքզինքը վերը, բարձրը, օգին մէջ դտաւ, մէջը՝ այդ օդային ճամբորդներուն, որոնք ճամբորդելու համար մոգական լօգիկ չունէին, — ոչինչ ունէին բաց ի իրենց թեւերէն: Բայց նորէն ալ, հոն, օգին մէջ, անվախ յառաջ կ'երթային:

Իշխանիկ Յաւակ անոնց նայեցաւ՝ երբ անոնք ետեւէ ետեւ կը սահէին կ'անցնէին իր քովէն, և անոնք ալ իրենց կը նայէին — այդ զեղեցիկ ծիծեռնակները որոնք փոփոխական գոյնով վիզեր ու փայլուն աչքեր ունին — իբր թէ անոնք կը զարմանային օգին մէջ այդպիսի անսովոր տեսակէ թուզումի մը հանդիպելով:

«Օ՛հ, երանի՛ թէ ես ալ ձեզի հետ երթայի, սիրուն արարածներ», — գոչեց տղեկը, «ես այնչափ կը ձանձրանամ այս միօրինակ դաշտէն ու մենաւոր ու ձանձրալի աշտարակէն: Ա՛հ, աշխարհ տեսնելու շատ փափաք ունիմ: Դեղեցիկ ծիծեռնակներ, սիրական ծիծեռնակեր, ըսէ՛ք ինձի, ի՞նչ բանի կը նմանի այդ գեղեցիկ, զարմանալի աշխարհը:»

Բայց ծիծեռնակները թռան անցան անոր քովէն շարունակ ու համբօրէն, երթալով իրենց ճամբայէն, իբր թէ այդ գլուխներուն իւրաքանչիւրին մէջ նաւավարի մը կողմնացոյցը եղած ըլլար, զանոնք ծովին ու ցամաքին վրայէն ապահով առաջնորդելու համար ուղղակի դէպ ի հոն ուր կը փափաքին երթալ:

Տղեկը անոնց ետեւէն նայեցաւ նախանձով: Երկար ստեղծ աչքով հետեւեցաւ այն թեթիւ

շարժուն սև գիծին՝ մինչ ան դէպ առաջ կ'երթար, երբեմն իր կորութիւնները քիչ մը փոխելով, բայց բնաւ չհեղելով իր որոշ ընթացքէն, մինչև որ ալ բոլորովին անհետացաւ անոր աչքերէն:

Այն ատեն տղեկը լօգիկին մէջտեղը նստաւ տխուր ու մենաւոր զգալով ինքզինքը:

«Կարծեմ ա՛լ տուն դառնալու եմ», ըսաւ ան և կրկնեց իր «Ապրտքատապրտ թըմ թըմ թի»-ն, աւելի նեղուած սիրտով մը: Ան որչափ ունենար, այնչափ աւելին կ'ուզէր. և միշտ չպատահիր որ մէկը ուղած բաները ունենայ — գոնէ ճիշդ այն վայրկեանին երբ կը բաղձայ անոր. այս չըլլար մինչև իսկ այն ատեն երբ մէկը իշխան է և զօրաւոր ու բարերար կնքամայր մը ունի:

Տղեկը իր կնքամայրին կոչում՝ ընելով, հակառակ անոր բոլոր բարիքներուն ո՛րչափ ապերջանիկ ըլլալը ըսելով զայն վրդովել չուզեց, իր սրտնեղութիւնը իրեն վերադահեց, եւ դարձաւ իր մենաւոր աշտարակը, և երեք օր անցուց լուռ մեղամաղձութեան մէջ, մինչև իսկ իր թուզող լօգիկին վրայ ուրիշ ճամբորդութիւն մը ընել չձեռնարկելով:

(Շարունակելի)

ՅՈՂՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՓՐՈՓ. ՅԱԿՈԲՈՍ ՃէճԻԶԵԱՆ

[Փրոփ. Յակոբոս Ճէճիզեանի արդիւնաւոր գործունէութեան մասին Ռոպէրթ Գոլէճի Վարչական Ժողովին քուէարկած այս դնահատման բանաձեւը յոյժ պատշաճ նկատելով կը հրատարակենք հաճոյքով ի գիտութիւն մեր ընթերցողներուն: Խնթ. Աւետ. ի]

Ռոպէրթ Գոլէճի Վարչական Ժողովը հետեւեալ բանաձեւը քուէարկած է Փրոփ. Յ. Ճէճիզեանի պաշտօնավարութեան դադարելուն առթիւ:

«Փրոփ. Յակոբոս Ճէճիզեանի Ռոպէրթ Գոլէճի Հայերէնի ուսուցչապետութեան պաշտօնէն դադարելուն առթիւ Վարչական Ժողովոյ անդամներս ներկայիւս մեր խորին համակրանքն կը յայտնենք սու ինքն՝ ցաւելով որ իր

առողջական վիճակը պատճառ կ'ըլլայ իրեն դադարելու գործէ մը, որուն սիրով նուիրած էր ինքզինքն բաղմամբիւ տարիներ և որով օգտակար ծառայութիւն մը մատուցած է իրեն աղքատից այնքան շատ երիտասարդներու : Այս համակրանքն աւելի ջերմագին հանգամանք մը կը ստանայ այն դիրքին պատճառաւ՝ զոր Փրոֆ. Ճէճիզեան կը գրաւէ վարժարանին պատմութեան մէջ . իր անունը կը գտնուի վարժարանի ընթացաւարտներուն ցանկին ի դուռն և ինքն եղած է առաջին բնիկ փրոֆէսորը հաստատութեան մէջ :

«Ժողովս կը դնահատէ նաեւ այն պատիւը զոր վարժարանիս բերած է Փրոֆ. Ճէճիզեան իբր ճարտարախօս քարոզիչ Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ և իբր հրապարակախօս իր ազգային չըմանակին մէջ :

«Ժողովս կը նկատէ իր կեանքը իբր արդիւնաւոր, բարձր դադարաւարականներու նուիրուած և նշանաւոր այնպիսի գործերով, որք չհաճոք են շատ սրտերու յարգանքն, երախտագիտութիւնը, սէրը և Աստուծոյ շնորհքը :

«Ժողովս այն գոհունակութիւնը ունի որ Փրոֆ. Ճէճիզեանի մեկուսացումը ամբողջովին չխզեր անոր կապակցութիւնը վարժարանիս հետ և դեռ մեր շարքերուն մէջ կը մնայ ինքն իբր վաստակաւոր փրոֆէսոր :

«Կը մաղթենք իրեն ամէն բարօրութիւն և կը սիրտովնք այն մտածումով որ ինքն կը վայելէ պաշտպանութիւնն Անոր՝ որոյ ձեռաց մէջ կեանքն ապահով է և օրհնեալ այժմ և յաւիտեան :»

ՄԻՍԻՈՆԱՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԻԹԵԱՆ ՇԵՏԵԱՆՔՆԵՐԸ ՀԱՅՈՑ ԵՎԱՏԱՄԲ

(Բաւնախօսութիւն)

աւրաւանեալ Ապրիլ 7ին Ե. Բ. Ընկերակցութեան հաւաքման մէջ)

Աշխարհի մէջ չկայ բան մը որ կարելի ըլլայ գնահատել վճռականապէս : Ամէն բան իր արդիւնքէն դատելով յարարեալիս գնահատման մը կրնայ ենթարկուիլ . ինչ որ ինծի համար լաւ է՝ կրնայ իմ դրացիին համար վնասակար ըլլալ : Բացարձակ բարիքը ու բացարձակ չարիքը գոյութիւն չունին : Մէկուն բարիք մը եղած ասին թերեւս ուրիշ մը չարիք կը կատարուի :

Միսիոնարներու գործունէութիւնն ալ, որ ես իմ Ե. Բ. բարեկամներու առաջադրութեան անսալով գնահատելու և վերլուծելու պիտի աշխատիմ իմ կարողութեան սահմաններուն մէջ, կարելի չէ ըսել վճռականապէս և վերջնականապէս թէ օգտակար եղած է Հայոց : Անիկա թէ՛ օգտակար և թէ՛ վնասակար եղած է, առաջ բերելով դրական և ժխտական արդիւնքներ :

Սակայն զուգակշռելով այս երկու տեսակ արդիւնքները, առանց վերապահութեան կըրնամ յայտարարել թէ անիկա աւելի օգտակար եղած է քան թէ վնասակար : Հետեւաբար ես առաջ պիտի խօսիմ Ամերիկեան Միսիոնարութեան ժխտական արդիւնքներուն վրայ և ապա անոնց օգտակար դերին վրայ :

Ժխտական արդիւնքները երկուք են Ա. կրօնական երկպառակութիւն և Բ. դաղթային հոսանք :

Ամերիկացի միսիոնարները Թուրքիա հաստատուեցան 1819ին, մասնաւորապէս Հրեաներու մէջ քարոզելու համար : Ասոր համար առաջին անգամ Պաղեստին հաստատուեցան : Սակայն չկրցան ունէ յաջողութիւն ձեռք բերել վասն զի Հրեաները, խիստ աւանդապահ պինդ կառչած կը մնային իրենց հաւատքին : Յետոյ իրենց ուշադրութիւնը դարձուցին Իսլամներու վրայ : Դարձեալ չյաջողեցան վասն զի երկրին օրէնքները թոյլատու չէին : Հոս երկրին կրօնքը Իսլամութիւնն է և կրօնական ազատութիւն չկայ այն մտքով որ կայ օրինակի համար Ամերիկայի մէջ : Իսլամութիւնը լքանելով ուրիշ կրօնքի մը դիմողները անվրէպ մահով կը պատժուէին, ինչ որ կը դարմացնէ Ամերիկայի Միսիոնարները : Տոք. Համլին, մին անոնցմէ, իր «Իմ կեանքս և ժամանակս» անուն գործին մէջ, բռնի Իսլամացած Հայու մը արաստահմանի մէջ դարձեալ Բրիտանիայէն վերադառնալէ յետոյ Կ. պոլիս գալը և ճանչցուելով սղանաւորներ կը նկարագրէ խորին դարմացմամբ, վասն զի իրեն համար անըմբռնելի կը մնայ այն : Սակայն իրողութիւնը անհերքելի էր և ասիկա զլխաւոր արդիւնքն էր Միսիոնարներու Իսլամներու մէջ յաջողութիւն գանելուն : Միսիոնարները՝ այն ատեն իրենց ուշադրութիւնը դարձուցին Արեւելքի հնագոյն եկեղեցւոյն՝ Յունականին վրայ, որ

ամենէն շատ հետեւող ունէր: Սակայն յաջողութիւն չգտան, վասն զի Յոյն ազգը որոշ ազգային քաղաքականութիւն ունեցող ժողովուրդ մըն է և իր եկեղեցին իր ազգայնական ձգտումներուն զլիաւոր յենակէտներէն մէկը: Մանաւանդ այն պահուն ուր Միսիոնարները գործել կը սկսին իրենց մէջ, անոնք գրաւուած են մեծ գաղափարով մը, զոր իրագործել կը ջանային պաշտպանութեամբ կրօնակից հզօր պետութեան մը՝ Ռուսիոյ, որ սատակ դէմ էր Բողոքականութեան արմատահանումն ի Թուրքիա: Հետեւաբար կը մնային Հայերը որ ամէն հոսանքէ ստարուբեր, զուրկ որոշ քաղաքականութեանէ, ամենէն նորութեան սիրահար, ամենէն ընդունակ տարրը կը ներկայացնէին: Հոս անշուշտ չպիտի ուզեմ մեր տարեգրութեանց մէջ սեւ էջ մը կազմելու սահմանուած հալածանքներուն վրայ խօսիլ, որոնք որքան մեր վիճասիրութեան, նոյնքան նաեւ Հայոց որոշ քաղաքականութիւն մը չունենալուն և զանազան քաղաքականութեանց ձեռք գործիք ըլլալուն հետեւանքն էին:

Տարբեր կերպով արդէն կարելի չէ մեկնել այն հալածանքները որոնք նոյն իսկ Միսիոնարներու անդրանիկ բարեկամ Մատթէոս Պատրիարքի կողմէ գործադրուեցան անոնց դէմ, հաճելի ըլլալու համար Ռուսիոյ, որ ինչպէս ըսի՝ սաստիկ դէմ էր քաղաքական հաշիւներով Բողոքականութեան ի Թուրքիա արմատանալուն:

Ինչպէս յայտնի է, Ռուսիա սաստիկ հալածած է Շուշիի և Շամախի մէջ Բողոքական համայնքները և Միսիոնարները վտարած է իր երկրէն: Նոյնպէս Տոք. Համլին կը պատմէ թէ ինչպէս իրենց ծառայութեան մէջ զոնուող Մեսրոպ Թաղևարդեանց սուսահալածակ Հայր ձերբակալուելով չորհնաւ դրուած է Ռուսիա զրկուելու համար: Երբ այս ձերբակալման լուրը առնելով միսիոնարներէն Տոք. Շֆֆլէր կը դիմէ սուսական ղեկավարներուն բողոքելու համար ղեկավար Մ. Պուտինէֆի, և վկայելու համար թէ Մեսրոպ լաւ մարդ մըն է և թէ բոլոր Ամերիկեան Միսիոնարները պատրաստ են երաշխաւոր ըլլալու անոր համար: Մ. Պուտինէֆ կը պատասխանէ «Տոք. Շֆֆլէր, կրնամ ձեզի ըսել թէ Ռուսիոյ Կայսրը, որ իմ տէրս է, երբեք չպիտի թոյլատրէ որ Բողոք-

ականութիւնը իր ոտքը Թուրքիոյ սեմէն ներս դնէ»: Տոք. Շֆֆլէր պատասխանելով պաշարեամբ ղեկավարին, կ'ըսէ. «Ն. Վեհափառութիւնը, Քրիստոս թագաւոր, որ իմ տէրս է, երբեք չպիտի հարցնէ ամենայն Ռուսաց կայսեր թէ իր ոտքերը ո՛ւր պիտի դնէ երկրի վրայ» և կը մեկնի:

Այս մանրագէպը ցոյց կու տայ արդէն թէ ինչպիսի քաղաքական հաշիւներ դեր կատարած են Բողոքականութեան դէմ գործադրուած հալածանքին մէջ, որ ի վերջոյ արդէն երկպառակած այս ազգը նոր պառակտումի մըն ալ ենթարկեց, պատճառ դառնալով անջատ Հայ-Բողոքական հասարակութեան մը կազմութեան, ինչ որ միսիոնարական քարոզչութեանց ժխտական արդիւնքներուն զլիաւորն է:

Դարձեալ Միսիոնարները Հայոց բացին Նոր-Աշխարհի վարագոյրը, ծանօթացնելով Հայոց երկիր մը որ բոլորովին նոր կազմակերպութեամբ և հսկայական առաջդիմութեամբ մը, կեդրեւած և հարստահարուած Հայուն համար զրախտէ մը տարրերութիւն չունէր: Ասիկա առաջ բերաւ դադմային հոսանք մը դէպ ի Ամերիկա, որ դեռ կը չարունակուի այնքան աղէտալի կերպով: Ասիկա ազգին ամբողջութեան համար սոսկալի վտանգ մըն է, վասն զի երկրէն մեկնող այդ դադմականները անդարձ կերպով կը կորսուին մեղի համար, քանի որ որչափ որ ալ աշխատինք՝ Ամերիկեան հսկայ քաղաքակրթութիւնը պիտի ընկճէ ու միացնէ իր մէջ այդ Հայերը, որոնք հազիւ թէ երկու սերունդ կրնան պահել իրենց Հայութիւնը:

Եւ որովհետեւ մենք անցեալէն փորձառու գիտենք թէ Հայ ամենէն բարդաւած գաղութները Լիհտուստէն մինչև Հնդկաստան ինչպէս վիճացան ի մեծաւ ազգին, բնական է չենք կրնար չնորհակալ ըլլալ անոնց որոնք փոխանակ այս ազգին ձեռքերը և ոտքերը կապելու և իրենց հայրենիքին դամբլու զանոնք, ընդհակառակը անոր առջև կը բանան լայն և ընդարձակ ճամբաներ որոնք սակայն «ի կորուստ» կը տանին:

Հիմա որ խօսեցանք ժխտական արդիւնքներուն վրայ, ձեռք առնենք Միսիոնարներու մատուցած օգտակար ծառայութիւնները:

Առաջին տեղը կը բռնէ անոնց մէջ կրօնա-

կան վերանորոգութեան շարժումը և ազդային եկեղեցւոյ բարեկարգութիւնը, որ պէտք է խոստովանիլ թէ կը պարտինք Միսիոնարութեան:

Հայ հիմաւորը եկեղեցին դարերու ընթացքին, պարագաներու բերմամբ ծանրաբեռնուած էր ծիսական և աւանդական այնպիսի խաթարումներով, որոնք վերանորոգութիւն մը անհրաժեշտ կը դարձնէին: Հակառակ անոր որ անիկա պահած էր իր դաւանաբանական պարզութիւնը և լայնամտութիւնը, սակայն կորուսած էր նախնական դարերու պարզութիւնը և շատ մը աւելորդ բաներ մտած էին հոն: Ամերիկայի Միսիոնարները, իբր նոր օրինակ Առաքեալներ եկան, Հայոց քարոզչութեան Աւետարանին վարդապետութիւնը և ցոյց տալու այն բոլոր աւելորդը որ Հայ եկեղեցիէն ներս մտած էր: Փափաքելի էր որ անոնք աշխատէին մտքերը լուսաւորելով առաջ բերել սերունդ մը որ ինքն իր մէջ բարեկարգէր Հայ եկեղեցին: Ասիկա չեղաւ մասնաւորապէս հաւածանքներու պատճառաւ, սակայն Բողոքականութիւնը Հայ Ազգային եկեղեցւոյն վրայ ունեցաւ մեծ ազդեցութիւն իբր հակադէմոստրացիոն, իբր յուշարար ու իբր օրինակ, որով նոր գեղծումներ և խաթարումներ տեղի չգտան: Այսօր մենք ամէնքս ալ քիչ շատ Բողոքական ենք, առանց բացառութեան և փափաքող մեր եկեղեցւոյ վերանորոգութեան: Այս առաջդիմական քայլը արդիւնքն է Ամերիկայի Միսիոնարներու քարոզչութեան:

Ամերիկայի Միսիոնարները Հայ ազգային գրականութեան ալ նպաստեցին: Ամերիկայի Միսիոնարներն ոչ միայն Ս. Գիրքը ժողովրդականացուցին, այլ առաջին անգամ ժողովուրդին հասկնալի լեզուով մը խօսելու և գրելու գրութիւնը ընդգրկեցին: Իրենցմէ առաջ Հայ գրականութիւնը Հայոց մէջ անմատչելի էր ժողովուրդին, վասն զի անիկա սակաւաթիւ գրաբար գիտողներու մէջ մենաշնորհը դարձած էր:

Միսիոնարները հազիւ թէ Արեւելքի մէջ հաստատուած, 1822ին Մալթայի մէջ տպարան մը հաստատեցին, ուրկէ Արեւելքի բոլոր խօսուած լեզուներով հրատարակութիւններ ըրին, և այս կերպով դիրն ու գրականութիւնը ժողովրդականացուցին:

Անցեալ դարու նէսերը ազգային առաջդի-

մութեան սիրով առջցուն մատարականներու աշխարհաբարի զարգացման համար ըրած ձեռնարկը ու արդի Հայ գրականութեան հիմնարկէքը, կը պարտինք Միսիոնարներու, որոնց գտած յաջողութիւնը գլխաւոր շարժառիթներէն մէկը եղած էր այդ երիտասարդներու գաղափարական շարժման: Աշխարհաբարի վերածննդեան հետ անբաժան կապուած է անունը ուրեմն Միսիոնարներու, և աւելորդ է ըսել թէ ազգի մը համար գրականութիւնը ի՞նչ նշանակութիւն ունի:

Միսիոնարները սակայն չբաւականացան միայն գրականութեան նպաստելով: Անոնք ուր որ հաստատուեցան, հոն անմիջապէս զբոսացին ալ բացին:

Այսօր Ասիական Թուրքիոյ մէջ ունին կըրթական շատ կանոնաւոր հաստատութիւններ երկրորդական և նախնական կրթութեան համար: Կրթական այս գործունէութիւնը մեր ազգին ճակատագրին վրայ ունենալ կը խոսաւանայ մեծ նշանակութիւն: Մեր նախորդ սերունդները գաստիարակուած են ընդհանրապէս Փրանսական ոգով, որուն թեթեւութիւնը աւելն տարակոյսէ վեր է:

Ամերիկայի Միսիոնարները մեզի կը բերէին Անկլեւսաքսոն լուրջ գաստիարակութեան մը սերմերը: 1853ին պահ մը սխալ հասկացողութեամբ մը, բնիկներու քարճրագոյն գաստիարակութիւն տալը վնասակար դատուեցաւ, սակայն յետոյ Միսիոնարները իրենց այդ սխալը շտկեցին և իրենց վարժարաններուն դարկ տուին: Այսօր Անկլեւսաքսոն առողջ գաստիարակութեամբ օժտուած երիտասարդներ կեանքի ասպարէզի մէջ կարեւոր դեր մը կատարելու կոչուած են: Կրթական այս յեղաշրջումը առաջ բերաւ ուրիշ ազդեցութիւն մը: Ամերիկեան Գոլէճներու ուսանողները այդ հաստատութիւններու մէջ ծանօթանալով Ամերիկեան արտակարգ առաջդիմութեան և զարգացման, դիմեցին Ամերիկա, և հոն հետամուտ եղան բարձրագոյն գաղափարացման: Նախորդ սերունդէն շատեր փարիզ դիմեցին և ամենամեծ մասամբ հետեւեցան բժշկութեան և փաստաբանութեան: Մինչ Ամերիկա դիմողները կը հետեւին աւելի դժնալի ու աւելի օգտաշատ ասպարէզներու որոնք եթէ այս երկրին մէջ ապահովութիւն գոյութիւն ունենայ, ազգին աւելի շատ, աւելի

անմիջական օգուտ մը կը խոստանան : Այսպէս Ամերիկա դիմող ուսանողները կը հետեւին ամենամեծ մասամբ մեքսիկացի տառապեալեան , երկրագործութեան և այլ ասոր նման գործնական ճիւղերու , որոնց աւելի պէտք ունինք :

Ամերիկեան միախառնութեան դրական արգիւնքներուն մէջ պէտք է դասել նաեւ իրենց անձնական օրինակով ունեցած ազդեցութիւնը , որ բնական է թէ չենք կրնար աննշմար թողուլ : Միախառնները իր անձեռէր առաքեալներ , հեռաւոր ու քաղաքակրթութեան բարձրագոյն աստիճաններու հասած երկիրի մը բոլոր դիւրութիւնները լքանելով կու գան այս կէտ-քաղաքակրթութեան կիսավայրերի երկիրը հոն քարոզելու համար Աւետարանին ճշմարտութիւնները , անձնութիւններու մը որ արդարեւ օրինակելի է : Գաղափարի մը համար անոնք յանձնառու կ'ըլլան նախատինքներու և հալածանքներու , և անոնք անվրդով կը շարունակեն իրենց գործը ու առաքելութիւնը : Իմ Ե. Բ. բարեկամներու ջերմապէս կը յանձնարարեմ օգտուիլ ու սիրել այս անձնութիւնները որ Ամերիկացի այս առաքեալները ցոյց կու տան գաղափարի մը սիրոյն :

ԱՐՇԱԿ Ա. ԱՂՊՈՅԱՆՆԵՐ

Վ. Ա. Ռ. Ա. Ր. Ա. Ն. Ի. Ս. Ք. Ո. Վ.

ԲԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՌԱՎՎԻՐԱՆԵՐԸ

(ՍՏՈՒՆԵՐ)

Գ.

Մեծ վարպետներ երազատեալներ , խեղապաշտեալ եղած են միշտ : Բանդակագործը , իր գուրով ու գլխով հարուած մը տալէ շատ առաջ , ճաշխարհիկ հրեշտակի մը արձանը կ'երազեկոյա ու աճեւ մարմարին մէջ : Ճարտար նկարիչ՝ վրձինը երանգագնակին թաթխելէ շատ առաջ , իր վառ երեւակայութեամբ՝ դոյներու և ձևերու գեղեցիկութեան ու իր ամբողջ կատարելութեանը մէջ կը տեսնէ նկարը :

Իւրաքանչիւր պալատ ու գլխակ , ապաւանք ու դարպաս՝ նախ՝ երազն է ճարտարապետին . չէնքն՝ իրական շինուածք մը ըլլալէ առաջ՝ իր մտատիպարէն յառաջ եկած էր : Սըր Բրիտանիոյ Րէն , Ս. Պօղոսի Մայր եկեղե-

ցիին հիմերը դրուելէ շատ առաջ տեսած էր զայն իր բոլոր հոյակապ գեղեցիկութեամբ : Այս մեծ , իրապէս վսեմ հանճարին յանդուգն երազն էր որ յեղաշրջեց աշխարհի մեծագոյն ոստանին ճարտարապետութիւնը : Պառնոն շաւուսմանի երազն էր որ համօրէն աշխարհի չքնաղագեղ ու հմայուն ոստանն ըրաւ՝ անմահ գիցուհիներու նախանձը չարժող Պարիսը : Այո , ո՛րքան երախտապարտ ըլլալու է մարդկութիւն՝ բոլոր իր երազողներուն՝ որ ա՛յնքան գեղեցիկութեամբ ու վայելչօրէն շինած են տուներ , զբօսավայրեր , ա՛յնքան հրապուրիչ , ա՛յնքան զրաւիչ ու սիրուն :

Իւրաքանչիւր անհատի յաջողութեամբ կատարած գործը՝ իրականացած երազն է իր երիտաւարութեան , իր երազներ՝ ներշնչումներ ու ազդակներ են բարեօքելու իր վիճակն ու ընդլայնելու իր գործունէութեան հորիզոնն ու օգտակարութեան շրջանակը :

Մեր տունները , մեր գերդաստանները գեղեցիկ երազներն չեն այն սիրող էակներուն , իրար սիրող ամուսնեւորներ , որ բնաւ ջանք խնայած չեն բարեօքելու իրենց հողահատարներուն կացութիւնը , մինչդեռ իրենք անշուք հիւղակներու մէջ բնակած են երկա՛ր տարիներ :

Այսօրուան փառաւոր , հրաշագործ երկաթութիւնը՝ գեղեցիկ երազը չէ՞ անոնց՝ որոնք հին ոճով , դանդաղ սայլերով կը ճամբորդէին , կամ յամառ ջորիներու , կաղ աւանակներու վրայ կը հեծնէին արեւին ու անձրեւին տակ :

Հսկայ երազի մը ծնունդը չէ՞ միթէ ինքնաշարժ կառքը . ի՞նչ մեծ սառար , ի՞նչ հզօր ազդակ հանգիստացած է ան բազմամբոխ փողոցներու , երկայն պողոտաներու , բազմամարդ քաղաքներու մէջ երթեւեկութեան զրոյշ ու արահնճիւ հարցը լուծելու : Փորձով հաստատուած է թէ ասիկա մեծ մարդիչ մը , առողջարար կրթիչ մըն է մարդկութեան :

Հապա պուշտները , բանաստեղծ երազողները , բանահիւս մարդարէները , վիպերգակ երազողները , որոնք ստիկեցուցած են մարդկութեան՝ անսովորն ու ճաշխարհիկը տեսնել հասարակին ու ռամկին մէջ , արտակարգը նշմարել սովորականին , գեղեցիկը՝ երեւութապէս տգեղին , վսեմը՝ գեւհիկին , և անհո՛ւնը՝ հունաւորին մէջ : Այո , գեղեցիկն , բարիին , ճշմարտին ու վսեմին երազն է որ սա-

ւառնած է միշտ — ըղձանոյշ բոցեղէն — իրենց հոգիներուն անձիր հորիզոնին վերեւ։ Գեղեցիկն սէրն երազած, գեղեցիկն սէրն երգած, գեղեցիկն սէրն իբր սուրբ կայծ՝ ծրարած են իրենց տաղերուն, իրենց մարգարէութեանց մէջ։

Նոյնքան գեղեցիկ, նոյնքան վսեմ երազի մը հոգեցունց թրթուումը չէ՝ միթէ նաեւ երաժշտութիւնը։ Օ՛հ, բարոյական ի՛նչ մեծ դուրսութիւն կայ քաղցր ձայներու, մեղանուշ մեղեդիներու մէջ, ինչպէս գեղեցիկ ու վսեմ իրերու, բարձր երկնասլաց խորհուրդներու մէջ։ Արդի քաղաքակրթութիւնը իր զարգացումին նրբութեան ու կատարելութեան հզօրագոյն ազգակներէն մին կը նկատէ երաժշտութիւնը, հոյակապ գեղարուեստասէրներու երազը՝ որ կը խայտայ ու կ'ոստոստէ դաշնակի մը ստեղնաշարին, ջութակի մը նուրբ լարերուն կամ քնարի մը թելերուն վրայ թրթուուն՝ զգայնիկ ու փափուկ մասներու տակ...։

Բարոյական ի՛նչ ազդեցութիւն, Աստուածային ո՛րպիտի զօրութիւն կը ննջէ թաքուն՝ գեղարուեստի մարմնացած ու հոգեպարար այս երազին մէջ և կը սպասէ սոսկ մեղմ հպումի մը, ամենաթեթեւ շունչի մը...։

Ո՛վ արդեօք, երբ ունկնդրած է վսեմներու վսեմ հոգեբանութիւնը «Մեխիս»-ին կամ «Արարչագործութիւն»-ին՝ բերաւոր մարդկային ձայներու, նուազախումբի մը և որոտացող երգեհոնի մը ներդաշնակութեամբ՝ զգացած չէ թէ այն մեծ, իրապէս վսեմ երազող հանձարը որ յարգարած էր այսպիսի հրաշալիք մը՝ երկնային մեղեդիի մը, համահաւասար էր որ և է մեծ հանձարի՝ որ իշխած էր ծերակոյտի մը՝ իր հզօր պերճախօսութեամբ, իր անմահ հոգիները որ զրոյմած էր կտաւին կամ մարմարին վրայ, և կամ արձանագրած էր իր բուցավառ խորհուրդները՝ անմահ առդերու մէջ...։

Երազի աշխարհին մէջ կ'ապրի մանուկը, իրեն յատուկ աշխարհ մը կը ստեղծէ ան, և կը խայտայ իր իսկ ձեռքով կառուցուած զրդեակներուն հետը. կը զծէ, կ'ուրուագծէ այնպիսի նկարներ, կ'օրինակէ այնպիսի պատկերներ, որոնք այնքան կը նմանին իրեն, ինք ա՛յնքան կը նմանի անոնց՝ — ա՛յնքան բնական, ա՛յնքան բնականին նման. կը վայելէ

այնպիսի անմեղ հաճոյք մը, կ'ըմբոշինէ այնպիսի վայելք մը՝ որ երբեք զոյութիւն ունեցած չէ ծովու կամ ցամաքի վրայ, և որ սակայն այնքան հզօր ազդեցութիւն մը, ձեւակերպող զօրութիւն մը ունի իր աղաղայ կեանքին ու նկարադրին վրայ։

Մի, մի դադիր բնաւ, մի կասիր երբեք երազելէ, ով ամենագեղեցիկ երազի, ամենավսեմ խորհուրդի ծնունդ՝ դու մահկանացու, քաջալերէ երազներդ, խրախուսէ անոնցներդ, հաւատա անոնց. սիրէ, գգուէ, փայլայէ զանոնք, և նոյն ջերմ գուրգուրանքով ջանա իրականացնել զանոնք։ Աստուածատուր չնորհ մը, որ կը տենչայ, կը տենչայ լաւագոյնին, կը հրամայէ քեզի վեր նայիլ, աւելի՛ բարձրը, աւելի՛ հեռուն, միշտ յառաջ, և որուն միակ բարբառը, միակ յանկերգը կը կրկնուի հոգիիդ մէջ ու հոգիէդ կ'անդրադառնայ տիեզերքին, և անհունին... Excelsior! Այս սուրբ ըղձանքը, հոգիիդ այս վսեմ թռիչքն ու խորիմ սրացքը թաթ մըն է լուսերանդ որ կը մատնանչէ քեզի այն փողփողուն պողոտան, այն արահետը լուսագիծ՝ որ կ'առաջնորդէ վեր դէպ ի անհունը...։

Ի՛նչ որ է երազը, ինչ որ է մտախաղ, ինչ որ է խճաղ, նոյնը պիտի ըլլայ նաեւ կեանքդ։ Քու լաւագոյն, բարձրագոյն, գեղեցկագոյն ու վսեմագոյն երազը՝ մարգարէութիւնն է քու կեանքիդ՝ որ կրնայ ըլլալ, որ պարտի ըլլալ։ Մեծագոյն, միակ բանն է ջանայ ձեւել կեանքդ ա՛յն օրինակին համեմատ, յարմարցնել կեանքդ ա՛յն մտատկարին՝ որ ցուցուած է քեզի՝ քու ներշնչումի այն վայրկեանիդ մէջ, խանդի, աւելնի բարձրագոյն կատարիդ վրայ, քու ամենավսեմ վայրկեանդ ու ժամդ մշտնջենական բնելու։

Ամէն մարդ պարտի գիտնալ թէ իր ըրած ամենալաւ բանն իսկ՝ սոսկ տխուր մէկ չքմեղանքն է այն բանին դոր պարտէր ընել, զոր կրնար ընել։ Միջին մարդն՝ բնահանրապէս սոսկ տարտամ ստուերը, ազօտ նկարն է այն պերագանց, այն վսեմ մարդուն՝ զոր Արարիչը սահմանած էր ըլլալ։ Ստուգապէս մարդս ստեղծուած էր իր եղածէն չա՛տ աւելի բարձր ու գեղեցիկ բանի մը, չա՛տ աւելի վսեմ նպատակի համար։ Բացարձակապէս անկարելի է հեռացնել մեզմէ այն զգացումը որ շարունակ

կ'ազդարարէ մեղի թէ մենք երբեք հասած չենք այն բարձրագոյն նպատակին, երբեք յարմարած չենք այն գեղեցկագոյն ու վսեմագոյն տիպարին՝ զոր Արարիչը գծած ու դրած էր մեզի համար. թէ մեր խեղճ եւր, զոր բազմիցս կը պաշտենք ուրիշ ամէն բանէ — նոյն իսկ մեր Արարչէն աւելի, — մեր եւր, կ'ըսեմ, շատ ստորին, ճղճիմ, շատ տկար, չնչին բան մըն է բաղբասմամբ այն գեղեցիկ նմոյշին, այն բարձր ու վսեմ տիպարին, իրապէս այն մեծ ԵՍԽԻՆ՝ որ ցուցուած էր մեզի՝ մեր բարձրագոյն անուրջի, մեր խրոխտագոյն երազի վսեմ գագաթին վրայ . . . :

Օ՛հ, երագե՛ղ, երագե՛ղու կարողութիւնն՝ ի՞նչ սքանչելի, ի՞նչ անկապտուկ ժառանգութիւն մըն է բոլոր աղքատներուն, բոլոր խեղճերուն համար: Ֆիզիքապէս կրնան ամէնէն կեղտոտ, ամէնէն խեղճուկ կեանք վարել, մինչդեռ իրենց միտքեր՝ մարմարէ պալատներու մէջ յածիլ ու ապրիլ: Երազողին համար ի՞նչ փոյթ թէ ո՛րչափ պիտի տառապի ներկային մէջ՝ քանի որ գիտէ ու կը հաւատայ թէ լաւագոյն վիճակ մը սահմանուած է իրեն համար ապագային մէջ: Որձաքարէ որմեն իսկ բանտ չեն թուիր անոնց՝ որ կրնան երագե՛ղ: Ո՛վ պիտի ուզէր զրկել աղքատները երագեղոյ այս կարողութենէն որ կը թեթեւցնէ իրենց ծանր աշխատութիւնը, որ կ'ամօքէ տաժանքն իրենց չոր ու ցամաք դրաղումներուն: Ո՛վ պիտի ուզէր կտալու անոնցմէ այն պերճանքն ու խրախճանքը զոր կը վայելեն անոնք՝ լաւագոյն ապագայ մը երագեղոյ, լաւագոյն ու բարձրագոյն դաստիարակութիւն մը, աւելի հանդստաւէտ վիճակ մը՝ իրենց սիրելիներուն համար, անուշիկ յոյսերով օրօրուն:

Կա՞յ արդեօք զեղ մը ա՛յնքան անուշ, ա՛յնքան աղբեցիկ ու դօրաւոր՝ որքան յոյս. կա՞յ արդեօք գրգիւ մը, շարժափոխ մը ա՛յնքան մեծ, ազդեակ մը ա՛յնքան հզօր՝ որքան ակնկալութիւնը լաւագոյն վազորդայնի մը:

(Մեղացած յայտարարով)



ՄԻՍ ՄԷՅՐԻ ԻԼԷԻ ՄԱՆԸ

ՎԵՐ. ԽԱՅԻԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

(Շար. նախորդ թիւէն եւ շերտ)

Միս Մեյրիի ինչպէս Անհատականից եր. Հոգեւոր կեանքին իրականութեան և իր քարոզածին ճշմարիտ հաւատքով կը հաւատար: Փորձառարար գիտէր թէ ի՞նչ է հոգեւոր կեանքը և ըստ այնմ կը քարոզէր: Հոգիներու փրկութեան սիրովը կ'այրէր անոր սիրտը: Հոգեւորապէս անարբերները առանձինն կը խրատէր, կը յորդորէր, կը քաջալերէր և լալազին կ'աղօթէր անոնց հետ:

Միս Մեյրիի աւետարանական դործը սահմանափակուած չէր միայն իզական ճիւղին մէջ, այլ արական ճիւղին մէջն ալ անխտրաբար կ'աշխատէր: Տարին քանի մը անգամ գիւղերը կ'այցելէր, տունէ տուն կը պտտէր, կ'ինկր, աղջիկներ, ամէն հասակի մարդիկ իր բոլոր տիքը հաւաքելով, Աստուծոյ փրկարար խօսքերը կը քարոզէր անոնց և կ'աղօթէր ջերմութեամբ: Եղանակի խոտութիւնները արդեօք չէին ըլլար անոր իր պարտականութեանց նուիրուելու համար:

Գիւղացւոց հոգեկան և մտաւոր կըթուութեան շատ փափաքող էր: Շատ անգամ կ'ըսէր, «Մենք շատ անձնասէր ենք, միտինար, հովիւ, Էրկսեռ գիւղերովի գալորոցներ, լաւագոյն դաստաստներ ամէն բան քաղաքը և քաղաքացւոց համար, հապա գիւղացիները, չէ՞ որ անոնց ալ կըթութիւն պէտք է» Կ'առնէր իր հետ գալորոցական օրիորդներն, կ'երթար գիւղերը, գիւղացւոց մէջ գործելու պէտքը տեղին վրայ ցուցնելով, կը համոզէր զանոնք որ երբ իրենց առաջարկուի գիւղերու մէջ գործել, չմերժեն:

Քաղաքի մէջ կ'այցելէր տունները և հիւանդները, կը հոգիէր կանանց աղօթաժողովներու կանոնաւորութեան և կ'առաջնորդէր յաճախ:

Ինչպէս օրիորդաց, նոյնպէս ալ երիտասարդաց, հոգեւոր կեանքի զարգացման մասնաւոր խնամքով կ'աշխատէր: Վերջին անգամ տեսայ զինք ի Մարտին: Նստայ իր գլխաց. ըստ իր բարի ուղիորդութեան սխաւ խօսիլ կըթաւան և կըթանական գործերու վրայ: Խօսեցաւ, յուզուեցաւ և լացաւ, և լացուց զիս: Մտրմ-

նաև որ ապագայ թէև բացակայ էր, բայց հոգիով իր սիրած Մատենդ Հովնաթի և ժողովրդեան մէջն էր։ Անոնց վրայ կը խորհէր, կը մտածէր վախճանով որ իր բացակայութեանը կանոնաւորութեան մէջ պիտի չյարմարակուին գործերը։ Իր հիւանդութեան վրայ չիօտեցաւ, որ օրէ օր կը հիւժէր և կը մաշէր զինքը և իր պատուական կեանքը վախճանին կը մօտեցնէր։ Խնդրանք յանձնարարեց ինծի որ երկամասը գայ համար աշխատութեանս ջանքերը կըրկնապատկեմ։

Յետոյ խօսքը դարձուց իր անձին և անցեալին վրայ ու ըսաւ. «Գործ կայ եւ գործ աչ կայ։ Գործ կայ որ փոխառի նման է եւ գործ աչ կայ որ կը մնայ։ Շատ կը ցաւիմ որ ժամանակիս մէկ մասն անցուցի փրփուրի նման գործերը գործելով։ Թէ որ Տէրոջը կամքն է որ զիս կանչէ, Քրիստոսի քաւակաւն արեանն ապաւինելով պատրաստ եմ։» Ու լսեց, բայց իր աչքերը արտառուելով սկսան խօսիլ, ու ես այդ լացող աչքերու լեզուն շատ լաւ հասկցայ։

Միս Մէյրի քարտիւս, աղիստիսնաւ եր։

1895ի արիւնոտ թուականին արտասահմանը կը դառնուէին ինքը և իր քոյրը։ Տարի մը ետքը վերադարձան քաղաքս և 50-60 որբուհիներ իրենց խնամքին տակ առին։ Միս Մէյրի մայրական սիրով և համբերութեամբ վարուեցաւ անոնց հետ։ Անձնութեամբ խնամեց ու կրթեց որբուհիները և անոնց մեծալոյս մասը համեստ օֆտով ամուսնացուց պարկեշտ երիտասարդաց հետ, որոնք աղուոր ընտանիքներ կազմած են և կ'օրհնեն անոր բարի յիշատակը։ Մատենդ Հովնաթ վարժարանին գիշերօթիկ ուսանողութեան փոքրագոյն մասը միայն թողակաւոր են, մնացածն աղքատաց զաւակները ըլլալով, ծախքերէն փոքր մաս մը կը վճարեն կամ բոլորովին նպաստընկալ են։ Թէ Միս Մէյրի տարեկան հաշիւը ուսկից կը գոցէր, զայն ինք գիտէ։ Բռնապետութեան սեւ օրերը, աղքատները զիւղերէ և քաղաքէն ամէն օր խումբ խումբ կը զիմէին իրեն, ինքն ալ իբր մուրացկան կը զիմէր արտասահմանի իր բարերար բարեկամաց, և անոնցմէ առած նուէրը կու տար աղքատաց անոնց թշուառութիւնը փոքր ինչ մեղմելով։

Աղքատ ծեր կիներ, որբեւարիներ և ծեր այրեր իր հոգատարութեան տարիաց էին։ Կ'այցիւէր անոնց և հիւանդներուն, և շատ անգամ իր անձնականէն դեղագինի հետ հացազին ալ կու տար։ Շատ աղքատաց տարիներով ամսաւճար տուաւ։

Միս Մէյրի գործունեայ եր. Անգադար դահաւան գործեր կը գործէր։ Միայն այն ատեն կը դադարէր գործելէ երբ ուժաւորաւ կ'ըլլար։ Հանրութեան բարիքին համար աշխատելով սպառեց իր կեանքը, և այդ սպառումով, վառող մոմի նման ուրիշներուն լուսաւորութիւն եղաւ։

Լման տարի մը քաղաքիս մէջ միսիոնար չկար, Միս Մէյրի իր քրոջը հետ միսիոնարական գործը վարչադիտօրէն այնպէս վարեց որ, բնիկ պաշտօնէից և ժողովրդոց միսիոնարի բացակայութիւնը զգացնել չտուաւ։ Կ'աշխատէր ոչ թէ միայն աղջկանց դպրոցին համար, այլ աղայոց դպրոցին համար ալ։

Անգամ մը մեր տունն եկաւ և ըսաւ թէ ծոյլ դպրոցական մը դպրոցէն պիտի հանէ։ Երբ սկսայ բարեխօսութիւն ընել որպէս զի հանէ, իր յատուկ չեղտովը պատասխանեց. «Պատուելի, ես գաղութեան յանցանքին կըրնամ ներել, բայց ծուլութեան չեմ կրնար ներել,» այս անոր աշխատասիրութեան ոգին ու գործունեայ կեանքը կը յայտնէ։

Ով բազմաշխատ մայր, դուն շատ յոգնած էիր, հանգստութեան կը կարօտէիր, հանգչէ, հանգչէ յաւերժական խաղաղութեան մէջ։ Դուն չմեռար, այլ ճշմարիտ կեանքի փոխուեցար։ Հանգչէ, սիրելի մայր, հանդարտ խղճով անվրդով անդորրութեան մէջ։ Ճշմարիտ կեանքի բարի պատերազմը պատերազմեցար, հաւատքը պահեցիր, օգտաշատ կեանքին ընթացքն աւարտեցիր։ Բու մուտքը երկնից դուռնէն ներս յաղթական է, «հրեշտակներ ողջեկ տուն» յաղթական մուտքիդ։ Բու քրտնաթոր ճակատը փառաց թագաւորը լուսեղէն այն պսակով պսակեց, դոր քու բարեգործ ձեռքերը հիւսեցին։ Պատկազարդ ճակատիդ շողուն դահարները այն որբոց և թըռուաւաց արցունքներն են զորոնք որբեցիր։

Պատուական մայր, քու բարի յիշատակը և թողուցած բարի ազդեցութիւնը անմահ են. քու Քրիստոսնէական կեանքը օրինակելի է. անոնցմով կ'ապրիս մեր մէջ և պիտի ապրիս առ յաւէտ։ Պատվւ զու անձնութեան թշուառ, յարգանք քու անմոռանալի յիշատակիդ, հանգիստ քու բաղմատանջ ոսկորներուդ, և երկնային մխիթարութիւն քու սգակիր քրոջդ և բարեկամացդ։

Պիքիս

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

2. ՄԱՍԻԿՈՆԵԱՆ

Թանիկն լրագիրը անցիալ շաբթու խիստ չափահաս լուր մը ունէր, որ կարգ մը անհայտ լուրերու մէջ թաքուցած էր: Թանիկին այս լուրին համաձայն կառավարութիւնը մտադիր է մինչեւ 45 տարեկանները զէնքի տակ կանչել: Այս խնդիրին առթիւ արդէն բոլոր Քրիստոնեաներուն բռնած ընթացքը Թանիկի և արդի կառավարութեան քաջ ծանօթ են և այսպիսի կարգադրութեան մը միասնէրը այնքան բացայայտ են, որ զանոնք չտեսնել բացարձակ կուրուքիւն պիտի ըլլար: Չենք գիտեր թէ նախկին դահլիճներու կողմէ արդէն ընդունուած և պաշտօնապէս վաւերացուած որոշում մը ինչո՞ւ ետ առնելու դիտում կը յղացուի յանկարծ: Եթէ դրամական տեսակէտով անհրաժեշտ կը դատուի Քրիստոնեաներէն 29—45 տարեկանները զէնքի տակ կոչել, շատ անհպատակ և անհեթեթ որոշում մը պիտի ըլլայ այդ, քանի որ զինուորագրութեան կանչուող և վերոյիշեալ տարիքին մէջ գտնուող Քրիստոնեաներէն հազիւ 100ին 5ը պիտի կարենայ զինուորական ծառայութենէ զերծ մնալու համար պահանջուած գումարը վճարել: Գանձուած գումարները հետեւաբար չպիտի կարենան ծածկել 29—45 տարեկան զէնքի տակ առնուողներուն ծախքերը և պետութիւնը ստիպուած պիտի ըլլայ իր վտիտ գանձարանէն խոշոր գումարներ վաճառել զանոնք պահելու համար:

Ասիկայ զատ մեր երկրին անտեսական տագնապին ահարկու հանգամանքը բացի մեզմէ ամբողջ աշխարհին յայտնի է: Այսօր կառավարութիւնը մեծ փոխառութիւն մը ընկելու վիճակին մէջ է, քանի որ Եւրոպական կառավարութիւնները առանց հաստատուն երաշխաւորութեան և մեր այժմեան հասցիներով իրենց դրամադրուիչ չեն ուղեր վաճառել, խոշոր փոխառութիւններ յանձն առնելով: Փարիզի ելեւմտական յանձնաժողովին ընթացքն ալ շատ կասկածելի է: Կարծես թէ Եւրոպական պետութիւնները Թուրքիոյ փոխառութիւն մը տալու համար պիտի պաշտպանեն ամբողջ կայսրութեան պիւստիսին վրայ բոլորող հաստատու իրաւունքը: Մեր կառավարութիւնը ընտանաբար պիտի հակառակի այս

պիտի սկզբունքի մը ընդունելութեան. սակայն եթէ Եւրոպան փոխառութիւն տալ մերժէ, ի՞նչ պիտի ըլլայ Օսմ. կայսրութեան վիճակը: Կառավարութիւնը նոյն իսկ բանակին և պաշտօնէութեան ամասկանները վճարելու վիճակ չպիտի ունենայ: Կարելի է այս պիտի ճշմարտութիւն մը վերջ տալ նոյն իսկ մեր բոլոր ունեւոր դասակարգերու գրամները գրաւելով, որովհետեւ նախ՝ ոչ մէկ կառավարութիւն այսպիսի անիրաւութիւն մը կրնայ գործել և երկրորդ՝ նոյն իսկ մեր հարստներուն ունեցած դրամական հարստութիւնը խոշոր բան մը չէ և շատ շուտով կ'սպառուի: Այս ամէնէն կը հետեւի թէ՛ եթէ կառավարութիւնը չկարենայ խոշոր փոխառութիւն մը կնքել, պետական անանկութիւնը մեր գտններուն առջեւն է: Ի՞նչ վիճակի մէջ որ կը գտնուի այսօր պետութիւնը՝ նոյն կացութեան մէջ է նաեւ վաճառականութիւնն ու արհեստագործութիւնը: Մենք չենք խօսիր ալ աղքատ և միջնակարգ դասակարգերու մասին, որոնք արդէն երկարատեւէ ի վեր ծանր տաղնապի մէջ են: Ամէն քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ կառավարութիւնը ժողովրդին հանգստաւետութեան և արհեստական բարգաւաճումին և երջանկութեան համար ամէն հող և խնամք կը տանի: Մեր մէջ կառավարութիւնը և Երեսփ. ժողովն ալ դեռ ժողովրդի նիւթական հանգստութիւնը ապահովելու համար որեւէ լուրջ քայլ մը չառնին: Այսօր նոյն իսկ մայրաքաղաքին մէջ ապրուստը բոլոր Եւրոպական մայրաքաղաքներէն անհամեմատ աւելի սուղ է և չկայ օրէնք մը որ չափադանցութեանց առջեւ ռահման մը քաշէ: Պատերազմական տուրք մը հաստատուեցաւ, կալուածատուքերը 100ին 25 յաւելում կրեցին: Երեսփ. ժողովին մէջ կառավարութեան ներկայացուցիչները խնդիրը այնպէս ներկայացուցին, որ այս տուրքէն միասնադիրք կալուածատէրերը պիտի ըլլան, որոնք արդէն ունեւոր են, քանի որ կալուածներ ունին: Եթէ այս տեսութիւնը ուղիղ ըլլար, այն ատեն պիտի գովէինք կառավարութեան ընթացքը: Իրականութեան մէջ՝ գժադադարայ այս օրէնքին գործադրութիւնը բոլորովին հակառակ արդիւնքներ տուաւ:

Հարուստ կալուածատէրերը և կառավարութիւնը միացան Խոնափ և չքաւոր դասա-

կարգերը կողոպտելու համար. որովհետև կալուածատէրերը կառավարական օրէնքը իրենց ձեռքը պատճառ բռնելով իրենց կալուածներուն գիները 50% — 30% բարձրացուցին և անոնց կալուածներուն մէջ բնակող Խնկաւ և աղքատ դատակարարներն ստիպուեցան վճարել ո՛չ միայն պատերազմական տուրքը, այլև այս առթիւ կալուածատէրերուն պահանջած 40—50% յաւելուածական վարձքը։ Կալուածատէրերուն ուրախութեան չափ չկայ։ Անոնք կառավարական օրէնքին չնորհիւ ահագին չա՛մ մը ունեցան որուն մէկ ջնջին մասը միայն կառավարութեան կը յանձնեն իբր յաւելուածական տուրք։ Կառավարութիւնը ունէ օրէնքով չափ ու սահման չգրաւ կալուածատէրերուն ազահութեան և այս պատճառաւ Պոլսոյ տուններուն և արարդըմաններուն վարձքերը այսօր շատ աւելի բարձր են քան ունէ Եւրոպական մայրաքաղաքի մէջ, ուր հարստութիւնը կը հոսի և ժողովուրդի ամէն դասակարգերուն համար դրամ չահելու ամէն յարմարութիւններ և գիւրութիւններ կու տայ կառավարութիւնը։

Նոյնպէս կենսական պիտոյքներու գիներուն անտանելի սղութիւնը հասարակութեան վրայ շատ ծանր տպաւորութիւն մը յառաջ բերած է։ Չնայելով պատերազմի վերջացած և խաղաղութեան էակն պայմաններուն կնքուած ըլլալուն դեռ միսի և հացի գինը անմասալի բարձրութեան վրայ կը մնայ, չնայելով որ Պոլսը ամէն գիւրութիւն ունի ամէն տեսակի նիւթ ստանալու համար։

Երբ մայրաքաղաքին մէջ կեանքի և ապրուստի այսպիսի ճգնաժամ մը կ'իշխէ, կարելի է երեւակայել թէ ո՛րքան դժուարին կացութեան մատնուած են գաւառները, ուր կեանքի անապահովութիւնն ալ միանալով անտեսական տաղանային, կատարելապէս անհնարին կացութիւն մը ստեղծուած է։

Տիրոջ և գալիք անտեսական ծանր ճգնաժամին առջեւ հայրենասիրական նուիրատուութիւններով չառնուիր։ Պէտք է որ կառավարութիւնը մեծ փոխառութիւն մը ապահովէ երկրին արդիւնաբեր հասոյթները աւելցնելու համար և Եւրոպական դրամադուլիսին առջև լայն գունդներ բանայ. հակառակ պարագային ո՛չ միայն կառավարական, այլ նաև ազգային

անանկութեան մը վտանգին տակ պիտի դըռնուինք, որուն հետեւանքները կարելի չէ կանխատեսել։ Երբ ընդհանրապէս Եւրոպական դրամադուլիսի օգնութեամբ մեր երկրին հասոյթները կրկնապատկուին, եռապատկուին, այն ատեն միայն կրնանք բանակին և նաւատորմին համար ծախսել մեր բոլոր արամագրելի գումարները։

ՄԵՐ ԳՈՒԼՔՆԵՐԸ

ՍՐ. ՊՈԳՈՍԵԱՆ ԳՈՒԼՔ, ՏԱՐՍՈՆ

Վարժարանիս անձուկ շրջանակին մէջ կազմուած է Ե. Բ. Բ. ի մասնաճիւղ մը, որ կ'աշխատի իւր ուսման բարձրացնել երիտասարդներու բարոյական ու հոգեւորական կեանքը։

Մասնաճիւղս ունի վարչական մարմին մը, որ կը յանձնաձէ ու կը կառավարէ ընդհանուր գործերը սոյն նպատակը իրագործելու համար։ Ընկերութիւնը կը բաղկանայ 40—45 դործնանգամներէ որոնք ուխտած են հաւատարիմ մնալ մասնաճիւղին ներքին կանոնադրին և ընդունիլ Գրիտոսը իբր իրենց անձնական փրկիչ։

Ընկերութիւնը ամէն ուրբաթ իրիկուն մասնաւոր ժողովներ ունենալով բարոյացուցիչ բանախօսութիւններ և հոգեւոր պաշտամունքներ կ'ըլլան փոխի ի փոխ։

Տարին մի քանի անգամ ընդհանուր ժողովներ ևս կ'ունենանք և այդ օրը քաղաքէն մասնաւոր հրաւերով ներկայ կ'ըլլայ մեծ բազմութիւն մը։ Մարտ 21ին տեղի ունեցաւ ընդհանրաւոր ժողով մը և բանախօսեց Ատանայի Աւետ. Հայոց հովիւ Վեր. Համբարձում Աշճեան. ներկաներուն թիւը կը հասնէր 5—600ի, որոնք լուռ հետաքրքրութեամբ մը ունեկնդրեցին յարգելի բանախօսին։ Յետոյ քարտուղարը ասրեւան տեղեկագիրը ներկայացնելէ ետք մի քանի ծիծաղաշարժ կտորներ կարդաց. յետոյ ընկերութեան նախագահը շնորհակալութիւն յայտնեց հրաւիրեալներուն, որոնք մեկնեցան դո՛ւ տպաւորութեան մը տակ։ Ե. Բ. Բ. ի անհրաժեշտ պէտք ունի մասնաւոր չէնքի, որուն համար կ'աշխատի միջոցներ ապահովել։

ԱՓՈՍԹՈՒԼԻՔ ԻՆՍՏԻԹՒԹԻՒԹ, ԳՈՒՆԱ

Գոյէճիս տարեկան հարցաքննութիւնները սկսան Յունիս 2ին և վերջացան 7ին։

Յունիս Տին Պատ. Ս. Բէճէպեան Երեյա-

գոյն կարգին խօսեցաւ Ընթացաւարտներու Բարոգը :

Յունիս 9ին և 10ին տեղի ունեցան գոլէճի երէց և Նախապատրաստականի Բարձրագոյն կարգի փորձ-ըննութիւնները որոնք մեծամասնութեամբ յաջող անցան :

Յունիս 11ին գոլէճիս սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ճարտարախօսութեան մրցումը : Մըրցման մասնակցեցան գոլէճական կարգերէն 10 աշակերտներ հինգ լեզուներու համար — Հայերէն , Անգլիերէն , Թրքերէն . Ֆրանսերէն և Յունարէն :

Յունիս 13ին տեղի ունեցաւ գոլէճիս ընթացաւարտ կարգի Վկայականներու Բաշխման հանգէսը, քաղաքիս Այաշտոյնի Թատրոնին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեամբ :

Ութը ընթացաւարտներ իրենց վերջին ճառախօսութիւնները ըրին հետեւեալ կերպով . — Պ . Կարապետ Աչրայլըեան , «Կիներու Դատարակութիւնը» Թրքերէն : Պ . Գարեգին Սինապեան (Սթանող) , «Մարդկային Դժգոհութիւն» Հայերէն : Պ . Ռուբէն Մինասեան (Մադնիսա) , «Բանաստեղծութիւնը Գործնական կեանքի մէջ» Անգլիերէն : Պ . Կղեմէս Պալապանեան (Սթանող) , «Պէտքը Յառաջդիմութեան Մայրն է» Թրքերէն : Պ . Ոստանիկ Սարաֆեան (Մալաթիա) , «Ներկայ քաղաքակրթութեան Զգաումը» Հայերէն : Պ . Միսաք Օտեան (Գաղատիա) , «Պարտադրիչ Կրթութիւնը և Անոր Մշակումը» Ֆրանսերէն : Պ . Գալուստ Այճեան (Հաճըն) «Օսմանցի Երիտասարդներու Կրթութիւնը» Թրքերէն :

Երգէ մը ետքը մրցանակաբաշխութիւն եղաւ և իրենց կարգերուն մէջ առաջնորդութեան մրցանակ ստացան՝ Երիցագոյն կարգէն Պ . Միսաք Օտեան , Երէց կարգէն Պ . Միհրան Զաքարեան , Կրտսերէն Պ . Անասթաս Անասթասիատիս , Կրտսերագոյնէն Պ . Յակոբ Դայըչեան , Պատրաստական կարգէն Մամաս Յարութիւնեան : Յետոյ բաժնուեցան նախակրթարանի յաջողակ աշակերտներուն և ճարտարախօսութեան մրցումին մէջ չահող ուսանողներու մըրցանակները :

Հանգէսին բոլոր տեւողութեան գոլէճի նուազախումբը գողարիկ կտորներ նուազեց առաջնորդութեամբ գոլէճիս ուսուցիչներէն Պ . Յարութիւն Մինասեանի :

Գոլէճիս փոխ-նախագահ Տր . Սամուէլ Ժամկոչեան ընթացաւարտ պարոններուն բաժնեց իրենց վկայականները և յետոյ Թրքերէն լեզուով ուղերձ մը կարդաց անոնց : Յիշեալ պարոններէն զատ նախկին չըջանաւարտներէն Պ . Միքայէլ Բարթիկեան ևս Ա . Յի վկայական ստացաւ :

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ տեղւոյս Վարժապետանոցի անօրէն Ռասիմ պէյ որ շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն արուած պատու հոլթեան համար՝ դրուատեց երեք Թրքերէն և մէկ Ֆրանսերէն ճառախօսող չըջանաւարտները իրենց ընտրած նիւթերուն կարեւորութեանը համար և չեչտեց անյապաղ գործադրութիւնը յառաջդիմութեան բոլոր անյետաձգելի միջոցներուն : Ռասիմ պէյ իր ասեղնախօսութիւնը վերջացուց երիտասարդներուն ձօնուած բանաստեղծութիւնով մը : Ունկնդիրներու խումբ բազմութիւնը դո՛ւ տղաւորութեամբ մեկնեցաւ հանգէսէն :

ՄԻՋԱՅԿԱՅԻՆ ԳՈՒԼԵՃ, ԶՄԻՌՈՆԻՍ

Այս տարի գոլէճս 22 չըջանաւարտներ կ'ունենայ , 6 Պատկաւոր Արուեստից (B. A.) , 4 Պատկաւոր վաճառականութեան (B. C.) և 12 Commercial Diploma — վաճառականական վկայագրի աստիճանով : Շըջանաւարտներէն չորսը Հայ են , Պրնք . Սիմէոն Յովակիմեան (B. A.) , Սուբէն Թաչճեան (B. A.) , Յարութիւն Թէքաթլըեան (B. A.) , և Լեւոն Քէչլէկեան (B. C.) , և ուրախ ենք յայտարարելու թէ Հայ սաները ամէնէն յառաջադէմներէն էին . Պրն . Սուբէն Թաչճեան երկու մրցանակի արժանացաւ . Անասնոց Պաշտպան Ընկ . Ճարտասանական մրցման մէջ Ա . մրցանակի , և Ռոնադնդակի մրցման արծաթ չըմանչանի : Զորս Հայ չըջանաւարտներն ալ թերեւս հետեւին ուսման բարձրագոյն դասընթացքի՝ ապագային : Գոլէճս 1895—1903 ունեցած է 186 չըջանաւարտներ՝ բարձրագոյն վարժարանի վկայագրով , որոնց՝ 56ը Հայ , 105ը Յոյն և 25ը զանազան ազգէ . 1903—1912 ունեցած է 96 չըջանաւարտ , 47 Պատկաւոր Արուեստից և 49 Պատկաւոր վաճառականութեան , որոնց 41ը Հայ , 35ը Յոյն և 20ը այլեայլ ազգէ : Գոլէճս յաճախող Յոյն աշակերտաց ստուար թուոյն հակառակ «Պատկաւոր Արուեստից» ի աստիճան առնող ամէնէն շատ Հայերն եղած

են, պարագայ մը որ կը յուզնէ Հայ ուսանողներու գովելի նկարագիրը, համբերատար, յարասեւող, լուրջ աշխատութեան ոգին և յառաջդիմութեան ընդունակութիւնը:

Ամսոյս 14-ին գիշերը Գրութեան խմբակի սարքած նուագահանգէսը մեծ յաջողութեամբ տեղի ունեցաւ. հանդիսականներ հաճելի տպաւորութեան ներքեւ մեկնեցան:

ՌԱՊԱՐԹ ԳՈՒԼԻՃ Կ. ՊՈՒԼԻՍ

Ռոպէրթ Գոլիճի ընթացաւարտ կարգին Վիպակահանաց Բաշխման հանգէսը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի Յունիս 18-ին կէսօրէ վերջ ժամը չորսին: Հանգէսին կը նախագահէր Ամերիկեան դեսպանը Մր. Ռօքլի. իր քով բեմին վրայ կը դնուէր նաև Անգլիոյ դեսպանը Սըր Ճէրըլա Լաութըր: Ներկայ էին նաև երկու դեսպանութիւններ ինչպէս նաև դեսպանատանց ուրիշ պաշտօնականները. Հայ, Յոյն Պատրիարքաց և Պուլկար Եկեղարքին ներկայացուցիչներ. և Բողոքական հասարակութեան աղագայեան Պօյաճեան Յակոբ Էփ.: Նմանապէս Թուրք կառավարութեան ներկայացուցիչներ և ամէն ազգէ երկսեռ խումբ բազմութիւն մը: Այս տարի կային 21 ընթացաւարտներ, որոց վեցը Հայ Պարոնայք երուանդ Փափազեան (Պալսեցի), Հայկ Բէրէտ-թէճեան (Պալսեցի) Ղազարոս Ավանդեան (Պալսեցի) Պետրոս Սրապեան (Պարսիզակցի), Պօղոս Պօղոսեան (Պաղտապցի), Վահրամ Փափազեան (Պալսեցի): Տանեմէկը Յոյն էին, երկուքը Պուլկար, մէկը Պարսիկ, մէկը Հրեայ, մէկը Փոլոնիացի: Ընթացաւարտ կարգի վեց անդամները ուղերձներ խօսեցան այլևայլ լեզուներով: Չորերէն ուղերձը խօսեցաւ Պ. Պօղոսեան իրեն նիւթ ունենալով «Հայ դրականութեան ոսկեգարը»: Այս առթիւ ներկայից ջերմագին ծափահարութեանց մէջ ի տես դրուեցաւ նոր պատրաստուած իւզմաների կենդանագիրը Փրոֆ. Վան Միլընճընի, որ աւելի քան երեսուն տարիներ կը պաշտօնավարէ սոյն հաստատութեան մէջ: Նախընթաց կիրակին նախագահը Տօքթ. Կէյթց, խօսեցաւ ընթացաւարտ կարգին ուղղուած քարոզը իրեն նիւթ ունենալով Քրիստոնէութիւն և Բաղաքացիական Պարտաւորութիւնք: Իր ընտրման էր Փիլիպ. Գ. 20, «Բայց մեր քաղաքակնութիւնը հրկինքն է»: Բանի մը օրեր առաջ կատարուեցաւ ատենախօսութեան մրցումը, և երեք մրցանակներէն մին չահեցաւ Հայ մը, Պ. Հ. Պէրպէրեան: Բոլոր կարգերուն քննութիւններն սկսան հանդէսին յաջորդ օրը իսկ. և վարժարանը փակուեցաւ Յունիս 26-ին:

ԱՅՐԱՀԱՄ ԼԻՆԻՐՆԻ ԽՕՍԲԵՐԸ

ՎԵՐ. Մ. Կ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«Ամէն տուն իրեն դէմ բաժնուած չկրնար կենալ: Ես համոզուած եմ որ այս կառավարութիւնը, կէս գերի կէս ազատ մնալով, չկրնար տեւել: Չեմ ակնկալեր որ (Միացեալ Նահանգաց) Միութիւնը պիտի քայքայուի. չեմ ակնկալեր որ տունը պիտի խցնայ, բայց կ'ակնկալեմ որ անսկիւր բաժնուած ըլլալէ պիտի դադրի»:

«Իմ գլխաւոր նպատակս Միութիւնը փրկել է, գերութիւնը ո'չ փրկել ո'չ ջնջել է: Եթէ Միութիւնը կարենամ փրկել առանց մէկ գերի ազատագրելու, կը հաւանիմ. եթէ բոլոր գերիները ազատագրելով կրնամ փրկել Միութիւնը, կը հաւանիմ: Եթէ ոմանք ազատագրելով իսկ ոմանք գերի պահելով կրնամ Միութիւնը փրկել, նորէն կը հաւանիմ»:

«Սեւամորթը դոյնով մեղի հաւատար չէ, թերեւս շատ ուրիշ նկատմամբ ալ հաւատար չէ. բայց իր ձեռաց աշխատութեամբը չհաճ հացը իր բերանը գնելու իրաւունքին մասին, սպիտակ կամ սև, ուրիշ մարդուն հաւատար է»:

«Մեզ կը մնայ կիսկատար մնացած մեծ գործին հիմա նուիրուիլ: Հոս ուրտենք որ այս նահատակները ի դուր մեռած չպիտի ըլլան, որ այս ազգը Աստուծոյ ազատութեան համար նորէն պիտի ծնանի, և որ կառավարութիւնը ժողովուրդին՝ ի ձեռն ժողովուրդին, վասն ժողովուրդին՝ երկրէն չպիտի ջնջուի»:

«Ուրիշ մարդու կուրծքին մէջ կամովին փուշ մը չեմ տնկած»:

«Չեմ պնդեր թէ ես զէպքերը վարած եմ, հապա սրտը կը խոստովանիմ որ զէպքերը զիւ վարած եմ»:

«Հետեւանք ինչ ալ ըլլայ, թէ՛ բարեկամին թէ՛ թշնամիին խոստովանելու հաւատարիմ պիտի մնամ»:

«Հաւատանք թէ արդարութիւնը ոյժ ալ է, և այդ հաւատքով մինչև վերջը համարձակինք մեր պարտականութիւնը կատարել մեր հասկըցած չափովը»:

«Ոչ մէկ մարդու հանդէպ չարակամութիւն, (և) ամէն մարդու հանդէպ սէր (տաժելով)»:

Թուրքիոյ մեծագոյն պետքը մարդ է: Մարդ մը, մեծ մտքի և բարի սրտի տէր մարդ մը, Լինքընի տեսակէն մէկ հաս մարդ, կը բաւէ այդ երկիրը փրկելու: Ներկայ տաղնապը երկունք մ'է: Եթէ անանկ մարդ մը չծնանի, Թուրքիա պիտի մեռնի:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Կայսեր երկրորդ սրբի Նէմէտաին էֆ. անցեալ ուրբաթ մեռաւ Գուրուշէշմէի իր ապարանին մէջ և էյուսկ թաղուեցաւ: 32 տարեկան էր: Վարչապետը և նախարարները շաբաթ Կայս. պալատ զացին ցաւակցութիւն յայնչելու համար: Իսկ ուրիշ այցելուներու համար արձանագրութեան տոմար մը բացուեցաւ:

Գաւազութեան յանցանքով Սինոպ աքսորուածներէն ոմանք անպարտ արձակուեցան: Կասկածելներու նոր խումբ մը զրկուեցաւ հոն դատուելու համար: Խումբ մը դատապարտեալներ ալ Պարսկաստանի բերդը զրկուեցան:

Սապանձայի մէջ սպաննուեցաւ հանդստեան կոչուած ռափիկան զօրաց հարկարագեա Մէհմէտ, որ սպտերագմական աստանի կողմէ դատապարտուած էր իբրեւ մեղսակից Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի սպանիչներուն: Ուրիշ երկու թուրք ձերբակալուեցան հոն իբրեւ վերջին օթեւան տուող: Իզմիրի մէջ ալ երկու թուրք ձերբակալուած են իբրեւ դաւաճիկներու մեղսակից:

Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի սպանիչներուն դատապարտութիւնը պիտի հրատարակուի 380-400 էջոց գիրքով մը:

Ներքին գործերու նախարարը գաւառային քննիչներու սա հարցումները ուղղած է չրջաբերականով. 1. Ո՞րքան ուտիկան վիճուոր հարկ է մէն մի զիւղալմարի համար: 2. Ի՞նչ է ձամբաներուն վիճակը և քանի՞ հզմթ. ձամբայ չենել պէտք է: 3. Ի՞նչպէս են բանտերը և ո՞րչափ պէտք կայ նոր բանտի: 4. Առողջապահական ի՞նչ միջոցներ անհրաժեշտ են գաւառին մէջ: 5. Ի՞նչպէս է նախակրթութեան և նախակրթարաններու վիճակը: 6. Ի՞նչպէս է երկրորդ օրէնքի վիճակը: 7. Ի՞նչ բարեփոխումներ անհրաժեշտ են: Պատասխաններուն քննուելէն ետեւ պիտի ձեռնարկուի գործադրել հարկաւոր բարենորոգումները:

Իզմիրէ 200 իսլամ դաղթական ժամանեցին: Գոնեա, Էնկիւրի, Ատանա և Գասթէ-մունի երթալ ուղող դաղթականներուն ձամբու ծախք կը խոստացուի, նաեւ տուն գլուխ 100 արտաւար գետին, պաշմանով որ յանձն առնեն տուն մը չինել և երկիրը մշակել:

Պաշտօնագէտ աճուրդի հանուեցաւ Պաղտասի, Մարաշի, Սիւրիոյ, Պէյրութի, Խարբիւրի, Սըվազի և Հալէպի կողմերը նաեւ

ի Գատըքէօյ 28 միլիոն արտաւար գետին, և դեռ ուրիշներ ալ պիտի հանուին Պաղտոյ, Բեռայի և Վասիւրի զանազան կողմերը: Աւելի տեղեկութեան համար պէտք է դիմել Երեւանահան նախարարութեան և գետիններու տեղերը, իսկ Պաղտոյ համար քաղաքին կուսակալութեան:

Սէյիտ Իարիս, որ համաձայնութեան համար 8 պաշման առաջարկած էր, վերջին պահուն պահանջեց նաեւ լիազօր իրաւասութիւն քաղաքական և երեւմտական դարձերու մէջ, ինչ որ անհետեւանք թողուց կուսակալ Նէտիմ պէյի տեսակցութիւնն անոր հետ ի Սապիա:

Զուգուր Օւլայի սպարակին շահագործումը Ֆրանսական ընկերութեան մը յանձնուած է. արտաւարական գործողութիւնները ընակչութեան խնդրանքով քիչ մը պիտի յաղաղին հունձքերուն պատճառով:

Գերման թերթ մը կ'իմանայ թէ ընդհուպ երեք երկաթուղի պիտի չինուի, մին Սոմայէ Տարտանէլ Ֆրանսական ընկերութեան մը ձեռամբ և ռազմագիտական կարեւոր պէտք մը պիտի լրացնէ, քանի որ Սոմա կից է Իզմիրի գծին, և միանգամայն մէկ օր կը կարճցնէ Պոլս-Իզմիրի ցամաքային ճամբան: Մին Տարտանէլէ Պոլս՝ Պիդայի, Պրուսայի և Իզմիրի գծով, ինչ որ դարձեալ ռազմագիտական ու անտեսական պէտք մը դարձած է: Երրորդ մը ևս կ'էլիպուլուէ Պոլս Չաթալճայի, Զորլուի, Ռոստոթօի, Պուլալլըրի և Մայտոսի ճամբով, 150 հզմթ.:

Փէրիէ զրամատունէն Քաղաքապետութեան փոխառութիւնը 600,000 ոսկիէն 1,100,000ի բարձրացաւ ու կնքուեցաւ: Գումարը պիտի վճարուի մաս մաս: Առաջին մասնավճարը, 250,000, պարտքի փոխարէն պիտի հատուցուի Երեւանական նախարարութեան, որ իր կարգին ամսավճարով պիտի վճարէ անով պետական պաշտօնեաներու:

Երկուշաբթի կէսօրէ ետքը ժամը 4.30ին հրդեհ ծագեցաւ Պոլսոյ երկաթուղի թաղին մէջ Այաթֆիայի և Ճիպօղլուի միջեւ ու հազհեաէ ձիւղերու բաժնուելով այրեց 51 տուն, ամէնն ալ իսլամի սեփականութիւն, և հազիւ կէսդիւրի մարեցաւ: Այրածներուն մէջ կը գտնուին Ներքին գործերու նախարար Թալաթ պէյի տունը և հերոս Էնվէր պէյի սպարանքը: Թալաթն այս տոթիւ կ'ողբայ այն աւերները զորս հրդեհները վերջին հինգ տարուան մէջ գործեցին՝ 18,000 տուն մոխիր դարձնելով, 30,000 անձ անպատասպար թողլով և պետական գանձը 50,000 ոսկի մեծսի ենթարկելով:

Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.

Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Աստապա-
զարի Հայոսէկաց Վարժարանի չրջանաւարաւ-
ներու համագումարը այս տարի 279ի հասած է,
նաեւ թէ Սարգիս Էֆ. Թէլֆէեան վարժուհիներ
մը շինել պիտի տայ այդ հաստատութեան քով:
Գեաղնիք արդէն իսկ գնուած է 300 ոսկիի: —
Պրոնսայի աղջկանց Ամերիկեան Վարժարանը
անցեալ երեքշաբթի հինգ չրջանաւարտ տնուաւ,
մին Յոյն: Թալասի աղջկանց Ամերիկեան Վար-
ժարանն ալ չորս չրջանաւարտ տնուած է, մին
Յոյն, իսկ մանչերու վարժարանը 6 չրջանա-
ւարտ: — Կեդր. Թուրքիոյ Գողէճի այս տար-
ւոյ ամառվերջի հանդէսները եղական եղած են
քանի մը հանգամանքներով: Նախ ամառվերջի
քարոզը, զոր Սարբերդի վրոֆէսորներէն Ու-
րեքեան Էֆ. խօսեցաւ, Հայերէն էր, նորու-
թիւն մը նոյն հաստատութեան աւերող զատ-
մութեան մէջ: Երկրորդ, դաշտային և Ըմբշա-
յին խաղերու մրցում մը եղաւ գողէճին ու
աղղայիներու նորահաստատ Կիլիկեան Վար-
ժապետանոցի ուսանողներուն միջեւ, ինչ որ
կը կազմէ ուրիշ նորութիւն մը: Երրորդ, ա-
տենախօսութիւններու հանդէսը տեղի ունեցաւ
նորաշէն զրատան ու թանգարանի սրահին մէջ,
ուր 600 հոգի կրնային հանդիստ նստիլ խճո-
ղումներու նախկին անպատեհութիւններէն ա-
զատ: Ուստի և շատ պատշաճապէս յանձնա-
խումբ մը կազմուեցաւ հաստատութեան բա-
րեկամներուն երախտագիտութիւնն յայտնելու
համար նուիրատու Միս Լնարուս Ամերիկու-
հիին, որու անունով կը կոչուի շէնքը: Յանձ-
նախումբն անմիջապէս Ամերիկա յղեց երախ-
տագիտութեան հետադիրը, որու պիտի յաջոր-
դէ նաեւ կանոնաւոր նամակ մը: Չորրորդ,
գաւառին կրթական տեսուչ Խալուսի պէյ հրմ-
տայից ձառով մը ի վեր հանեց Ամերիկեան
դպրութիւններու մէջ ծաղկած արգիական ոճով
տաղմիկ կառավարութեան հաստատման պա-
րագաները: Եւ յետոյ շատ նշանաւոր եղած է
չրջանաւարտներու տարեկան ժողովը, որու
ներկայ դասուած են հարիւրէ աւելի չրջանա-
ւարտներ իրենց կիներով: Փրոֆ. Կ. Բ. Տաղ-
լեան խօսած է ուղերձը, նիւթ ունենալով
«Այսօրուան Գիտութեան Յատկանիշները»:
Ժողովը հինգանգամ յանձնախումբ մը կազ-
մած է փրոֆ. Պէդճեանի և փրոֆ. Լեւոնեանի

ի պատիւ կանգնելի յիշատակարանի մը յատա-
կաճել ներկայացնելու համար: Այդ առիթով
կարօտ ուսանողներու ի նպաստ նուիրատուու-
թիւններ ծանուցուած են Այնթապի Յանկոբ
աղա Պապիկեանի և Փրոֆ. Պէդճեանի կտակ-
ներէն: Ծանուցուած է նաեւ Եագուպ Էֆ. Տէր
Գրիգորեանի ի յիշատակ 10 ոսկիի նուէր մը
հանգուցեալին Սր. Գրոց դասի աշակերանե-
րուն կողմէ, որու հասոյթը ուրիշ նուէրներու
հետ պիտի յատկացուի գրատան պաշարը ձո-
խացնելու: Գողէճի այս տարուան չրջանաւարտ-
ներու թիւն է 15, նախակրթարանինը 13: —
Արեւմտեան Թուրքիոյ միսիոնարութեան տա-
րեկան ժողովը երէկ սկսաւ ի Թալաս, անշուշտ
Ամերիկեան անկախութեան տարեդարձի տօնով
ու զիւաններու կազմութեամբ: Նիստերը պի-
տի տեսն առնուազն մէկ շաբաթ: Այս առի-
թով մայրաքաղաքէս հոն գացին միսիոնարու-
թեան քարտուղար Մր. Չ. Բիլզ, Աստապա-
զարի վարժուհիներէն Միս Քինի, նաեւ Կէտիկ-
փաշայի վարժուհիներէն Միս Մորի, որ յե-
տոյ Մարտուան պիտի մեկնի հոն մնալու հա-
մար: — Բիլզ Տր. Քէյս, որ տարիէ մը ի վեր
Մարտուան կը մնար Թուրքերէն ուսանելու հա-
մար, իր կնոջ հետ մայրաքաղաքս եկաւ բժըշ-
կական իր վիպականը վաւերացնելու և էր-
զրում երթալու համար: — Պարտիզակի Բարձր,
վարժարանի սուժամեայ տնօրէն Մր. Մաքսու-
թըն իր տիկնոջ և երկու դուստրերուն և Միս
Հոլմընի հետ Յիւրիս ուղեւորեցաւ կիրակնօր-
եայ դպրոցներու մեծ համաժողովին ներկայ
ըլլալու համար: — Կէտիկփաշայի միսիոնարու-
հիներէն Միսիս Մարտին և Միս Պարքըր Անդ-
ղիս գացին: — Աստապազարի երէց Վեր. Կ.
Ատանալեան Պրուսա հրաւիրուած է իրբե հո-
վիւ, Վեր. Փատնակ Իսքէնաբեան ալ առ-
ժամապէս Իզմիտ:

ՀԱՅ ԱՉԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազգ. ձեռնհաս իշխանութիւնը որոշեց ազ-
գապատկան անշարժ կալուածներու արձա-
նագրութիւնը սրբազրելու համար տրուած
պայմանաժամուն երկարումը խնդրել: — Կրօն.
ժողովը ամուսնալուծման 21 վճիռ արձակեց,
ամուսնալուծեալներէն մերթ մին, մերթ միւսը
զրկելով եկեղեցւոյ խորհուրդներէն: — Դատա-
կան նախարարութիւնը Պէօյլաքտէրէի եկեղե-
ցիին Կայս. հրովարտակին մէկ պատճէնը պա-

հանջեց:—Կայս. Իրաւաբանական վարժարանի չրջանաւառներէն Լոդոֆէթ էֆ. Գալիպոլեան փարիզի Քաղաքային Գիտութիւններու վարժարանին ընթացքն աւարտելով օգնական ուսուցիչ կարգուեցաւ Կայս. քաղաքային վարժարանին:—Աթէնքի եկեղեցիին պարտքը ամբողջովին վճարուած է և գրաւը վերցուած: Զայն ժողովրդին սեփականութիւն գործնելու ձեւակերպութիւններն աւարտելու մօտ են և պատուիրուեցաւ գործը փութացնել:—Անցեալ չարթու դադարի դատապարտուած Ժաւնանկի յաջորդող Հեռանայն նոր օրէնքի համաձայն իբր երաշխաւորութեան զուամբ 500 ոսկի տուող առաջին հայութիւնքը եղաւ:—Կալկասահայ Պ. Սամսոն Յարութիւնեան յաջողած է 60,000 լուսլով իրաւախոն ընել Ժառանգորդները Թամարա Ղուկասեանի, որու մահուամբ ազգին կրթական պէտքերուն համար տրամադրելի կ'ըլլայ իբր մէկ միլիոն ռուսլ արժողութեամբ չարժուն և անչարժ հարստութիւն: Պատրիարքարանի կողմէ լիակատար անգլիկացիք մը պահանջուեցաւ սոյն կարգադրութեան վրայ:—Անցեալ օր Առատուր անունով ազգային մը փողոց ոռոգելու համար բերուած ինքնաշարժի մը տակ մնալով մեռաւ: Արկածեալը ժամանակաւ 70 ոսկի տուած էր Հիւանդանոցին, պայմանով որ ի հարկին հոն դարմանուէր:—Անգղ. դեսպանը իր մեկնման առթիւ չորհրդակալութեան պիտի մը ուղղեց Պատրիարքարան ի պատասխանի Պատրիարք Հօր բարեմաղթական գրութեան:—Առապազարի մէջ Աղգանուէր Հայունհայ Ընկերութեան մասնաճիւղ մը կազմուեցաւ: Հայունհայ վարժարանի ուսանողութիւնը հանդէսի մը հասոյթը (8 ոսկի) նուրից նոյն ընկերութեան, աիկիններու միութիւն մը ևս 220 դահ. :—Կիրակի, Կաթողիկէ Ար. Եկեղեցւոյ սօնին առթիւ, Պատրիարքը Գուգիւնճուղի մէջ պատարագեց, Օրմանեան Սրբազան ալ Գումգափուի գրաի եկեղեցիին մէջ: Երկրորդը իր քարոզով նկարագրեց առաջին Հայ. եկեղեցիին հիմնարկութիւնը, որ տեղի ունեցաւ 303ին, և Լուսաւորչի նախորդ տեսիլքը լուսեղէն չորս սիւներուն, որոնց խորհուրդը կը տօնուէր այն օր, և որոնց միջև բացօթեայ խաչ մը կանդնուեցաւ ի սկզբան 301ին: Նոյն օր Գուրեան Սրբազան նախագահեց Պէրպլեհան վարժարանի ամառկերջի հանդէսին, ուր ինք չորհանա-

ւարաններ վկայական տուին, և դեղեցիկ խրատական մը խօսեցաւ:—Գաւառային սարսափներու և անդամութիւններու տեղեկագրեր կը շարունակեն դեռ գալ: Կարնոյ Թուանջ գիւղացի 17 տարեկան աղջիկը, հակառակ նոր օրէնքին որուն համաձայն 20է վար կողող մը չկրնար կրօնափոխ ըլլալ, առեւանգուած կը մնայ և կը պտնուի իմամի մը տան մէջ: Եւ գաղթը սկսած է մեծ համեմատութիւններ առնել: 1903է 1912 Ամերիկա գաղթած են 30,060 անձեր, իսկ անարդար լոկ առաջին երեք ամիսներուն մէջ 2,106: Միւսնոյն ժամանակ կը ստուգուի թէ Ռուսիայէ Էսե Ֆրանսա միւս աքթութիւններուն առաջարկած է Անատոլուի Արեւելեան նահանգներուն բարենորոգման ձեւնարիկը, նախ Կայս. վերին Բոմիսէր մը անուանելով: Լա Թիւրքի կ'ընէ թէ Փարիզեան պաշտօնակցի մը համաձայն Օսմ. ընդհ. Բոմիսէր մը պիտի անուանուի 5 տարու պայմանաւածով և տէրութիւններու հաւանութեամբ, ընդհ. ժողով մը պիտի կազմուի Իսլամ և Քրիստոնեայ հաւատարարութիւ անդամներով, Հայերէն լեզուն պիտի գործածուի, Համիայէ հեծկազմուները պիտի ջնջուին և պաշտօնները հաւատարմութեան պիտի բաժնուին Իսլամներու և Քրիստոնեաներու միջեւ: Առ այժմ կ'ուսուցանուին բարենորոգումներու նախորդ բոլոր ծրագիրները և ֆէրմանները, որոնց մին 1895 թուականով կը արամադրէ մնացուն մարմնի մը կազմութիւն Իսլամ նախագահով և Իսլամ ու Քրիստոնեայ հաւատարարութիւ անդամներով, որու պարտքը պիտի ըլլայ հսկել բարենորոգումներուն և որու պիտի հաղորդեն դեսպաններն իրենց թարգմաններուն միջոցով ինչ որ անհրաժեշտ համարին յանձնարարել բարենորոգումներու գործադրութեան սահմանին ու հրովարտակին սահմանին մէջ: Մայրաքաղաքիս դեսպանները երկուշարթի նոր հրահանգ ստացած ըլլալով երկրորդ խորհրդակցութիւն մը ունեցան այս խնդրին վրայ նախագահութեամբ Փալլաւիչի դեսպանին: Կ'ըսուի թէ Բ. Գումալ իր կողմէ բարենորոգման ծրագիր մը պատրաստած է զոր պիտի ներկայացնէ երբ դեսպաններն իրենց գիտման ընկն պաշտօնապէս:

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ֆրանսայի Նախագահ Մ. Փուանքարէ փառաւոր ընդունելութիւն մը դատաւ Անգլիոյ մէջ կայարանէն սկսեալ: Իր այցելութիւնը տեւեց Յունիս 24է մինչև 28: Իրեն կ'ընկերանար Ար-

տաքին գործերու նախարար Մ. Փիլչոն, որ Սըր էս. Կրէյլի հետ քանիցս խորհրդակցելէ ետեւ յայտարարեց թէ քաղաքային ամէն խնդիրներու վրայ կատարելապէս համաձայն են Անդղիոյ և Ֆրանսոյի հայեցակէտները: Իսկ սիրալիր համաձայնութեան անցեալ և ներկայ օգտակարութիւնը պարզապէս փառաւորութեամբ պաշտօնական հայեցելոյթներու առիթով խօսուած բաժակաճառերով: Մարէն սաւառնակով մը Լոնտոնի Լորտ Քաղաքապետին զրկեց իր Յունիս 26ի թիւը, ուր Անդղիոյ շնորհակալութիւններ կը մատուցուին Ֆրանսայի մեծ մարդոց կողմէ:

Սերպիոյ տաղնապը դարձեալ փարատեցաւ նախարարական անհամաձայնութեան բարձր մամբ: Անցեալ ուրբաթ վարչապետը Աքուիլի-նայի դադանի նստին մէջ իրաւարարութեան ջատաջով կանգնեցաւ և նախատար վաղափար մը կազմել տուաւ Սերպիւպուլկար վէճին վրայ ու խոստացաւ ուրիշ նստի մը մէջ պատասխանել արտաքին աշխարհավարութեան վերաբերեալ հարցապնդումներուն: Այդ նիստը երկուշաբթի տեղի ունեցաւ, ուր Մ. փառիչ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը Մայիս 29ին, ժողովին որոշման համաձայն, ընդունած է Ջարին իրաւարարութիւնը: Վիճարանութիւնը յաջորդ օրուան յետաձգուեցաւ: Կուսակցութիւնները համաձայնած են, կ'ըսուի, վստահութեան քուէ տալ դաշինքին:

Պուլկարիա, ստաց գղբիւրէ տեղեկանալով այս կէքին, այս երկուշաբթի օրուան յետաձգեց վարչապետին ի փեթըրսպուրկ մեկնումը: Այս կ'ապահովէ վէճին հանգարտեցումը և սիրելի է յուսալ որ սին գուշակութիւններ պիտի մնան նոր պատերազմի մը մոայլ հեռագրակերները, որոնց առիթ տուող տահմանադիր ընդհանուր և յաճախադէպ բախումները բարեբախտաբար վերջ գտան և րեքշաբթի, ինչպէս կը հեռագրուի Պելկրատէ: Պուլկարները կ'սկսին քաշուիլ Մարմարայի եզերքէն և կ'ելիպուլուէ դէպ ի որոշուած սահմանադիմը: Թաշղ կղզին զոր Պուլկարները կ'ուզեն իւրացնել՝ հրդեհի մէջ էր կիրակի գիշեր:

Փարիզի Տնտես. Յանձնաժողովը յառաջ կը տանի իր աշխատութիւնը: Լոնտոնի դեսպանաժողովը, որ նիստերը դադրեցուցած էր մինչև երեքշաբթի, կը յուսայ իր գործը աւարտել ամսոյս մինչև վերջը: — Պարսկաս-

տանի վրայ հրատարակուած Անդղիական Կապոյտ Տեսութիւնը երկրին քայքայման իբրեւ պատճառ ցոյց կու տայ Շահին մանկութիւնը, ինամակալին բացակայութիւնը, ինքնըզարանին անկարգութիւնը, դանձուն դատարկութիւնը և գին. իշխանութեան չգոյութիւնը: — Դաւրէժէ կը հեռագրուի թէ 400 զինուոր և հեծեալ խազախներ սահմանազլի Սաուզպուլաղ քաղաքը զրկուած են 15 սպայով և 12 սալ ռազմանիւթով:

Գերման Արտաքին գործերու նախարարը գրաւորապէս հերքեց թէ Գերմանիա կը հրաժարի Տիգրիսի նաւարկութիւնը չահագործելու ձեռնարկին մասնակցելէ: Բայ-խըսթալը երկուշաբթի միաձայնութեամբ քուէարկեց սպառազինումներու սուրբ իսկ մեծամասնութեամբ՝ յաւելուածակն սուրբի և ելեւատական բարենորոգման օրինադրութիւնը: Նստաշրջանը փակուեցաւ մինչև Նոյ. 30: — Տեղի Թեյեկրափի Փարիզի թղթակիցը կը գրէ թէ Պաղատի երկաթուղիի խնդրին լուծումը դեռ երկար ժամանակ պիտի դրամէ: Կ'ըսէ թէ հետզհետէ շահագրգռուողները կ'աւելնան և թէ պէտք է որ Թուրքիա պատերազմական տուգանք վճարէ Պալքանիան զինակիցներուն: — Տէրնայի թշնամի բուր գիրքերը քանդուած են իտալացիներէն թուրքեարար բանակին հրամանատար Աղի Այի 400 հոգիով դէպ Եգիպտոս ուղեւորած է, բայց չէ կրցած Աղեքսանդրիայէ աւելի անդին հասնիլ: Սոլլումի մէջ Օսմ. 700 կանոնաւոր և 300 կամաւոր զօրք կայ, որոնք կուտն ստիպուած են Արաբներու հետ: — Իտալիոյ արքայական ամուր երեքշաբթի մեկնեցաւ դէպ ի Բիլ, ուրիշ պիտի երթայ Սթոքհոլմ: Նորագոյն լուրերու համաձայն դժբախտաբար Պալքանիան ընդհարումները երեքշաբթի չեն դադարած, և կացութիւնը շատ ծանր կ'ըլլայ: Երբեք Լամաձայնութեան դեսպաններն ի Սոֆիա խորհուրդ տուին համբերել: Պուլկարները Սերպիոյ և Յունաստանի միջև երկաթուղային հաղորդակցութեան գլխաւոր կէտերը գրաւած են, բայց Շիթալի կողմերը երկու վաշտ զերի և հրետանի մը սուած են Սերպիւրուն, Սէլանիկի մէջ ալ բռնի զինաթափ ըլլալ ստիպուած են 1,208 Պուլկար, որոնց մէջ կայ հազարապետ մը և վեց սպայ:

ՏՊԱՐԱՆ ԴԵՐԵՑԵԱՆ

Մահմուտ Փաշա, Բիւրքէի խան, Նո. 32—34

ՊԱՅՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՌՈՒՄԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը գնելու համար պիտի Ու.		
Փիթի, Պայպըլ Հատու. Կ. սրտիս		
ՊՅՈՒՍ ԲԵՍՈՒԼԸՆ ԱՆՎԱԼԸՆԱ		
ՄԻՐ ՄԻՐՎԱԶԱՅԱԹ:	162	2.—
ՄԵՐ ՀԱՄԵԹ ՏԱՄԼԱԼԱՐԸ:	131	1.—
ՓԵՅՂԱՍՊԵՐԼԵՐ:	424	3.—
ՖԱՄԻԼԵՍԼԱՐԱ ՄԵՐԹՈՒՊԼԱՐ:	325	2.20
ՎԱԼԻՏԵԼԵՐԵ ՄԵՐԹՈՒՊԼԱՐ:	150	1.—
ՅԻՍՈՒՍԱ ԿԵԼ:	84	1.—
ՄԵՍՍԻՉ ՎԱԻՉ:	197	2.—
ԻՍԼԱՄԻԼԵՐ:	352	5.—
Եւալաղը	20.—	
ԻՍԼԱՄԻԼԵՐ ՈՒՖԱԳ ԵԱԶՐԼԸ:	343	5.—
Եւալաղը	7.—	
Ալա միւսէլլէտի	14.—	
ԻՍԼԱՄԻԼԵՐ ԻՍԼ ՄԱԳԻՍԼԱՐԸ:	214	10.—
Եւալաղը	14.—	
ԻՍԼԱՄԻԼԵՐ ԷՐՄԵՆԻՃԷ ԻՍԼ:		
Պէզ գապըսը	798	8.—
Մէշին գապըսը	18.—	
ԿԵՐԻ ԳԱԼԱՆ ՄԵՃՈՒՍԻ: Մէշ-		
Տօդ. Վէնապըքն ալա պիր		
Էնէրի:	60	1.20
Ալա միւսէլլէտի	2.—	
Աթիաէքի քիթապար մէք-		
Թէպլէրէ Թալիսիէ օլունուրար:		
Ա. Բ. Գ. ԻՐԻ ԵԱԶՐԸ:	1	10
ՀԵՃԷ:	8	2.—
ՉՕՃՈՒԳԼԱՐԸՆ ԻԼԲ ԲԻԹԱՊԸ:	74	1.20
ԳՐԱՄԹ Ը ՕՍՄԱՆԻՅԷ, ԳԸՍՄ 2:	304	4.—
ԳՐԱՄԹ Ը ՕՍՄԱՆԻՅԷ, ԳԸՍՄ 3:	278	5.—
ՃՕՂԱՖԻԱ ՖԻՀՐԻՍԹԻ:	31	1.—
ՄԷՏԽԷԼ Ի ԼԻՍԱՆ Ը ԻՆԿԻԼԻԶԻ:	344	12.—
ԹԱՐԻԳ Ի ԹԱԼԻՄ:	91	20
ՄԷՃՄՈՒՍ Ի ԹԷՍՍՎԻՐ:	190	2.—

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՇՈՒԵՆԱԻՍՑԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱՌԹԻՒՆ

Թիւ 19-20, Խիւսալիւնսիկեար Խսն-Ղալաքիս

Գործակալութիւնս նոր եւ մասնաւոր կարգադրութեան մը համաձայն, ԿԱՆԽԻԿ և ԱՊԱՌԻԻԿ Թիքէթներ կուտայ զիւրամատչելի գիներով, Թէ՛ Հիւս. Ամերիկայի և Թէ՛ Հարաւ. Ամերիկայի համար, հետեւեալ տիւղերահոչակ շոգենաւային հոկայ Ընկերութեանց վրայ:

Թրիքէթէն և Լիվրիուէն մեկնող «CUNARD LINE»-ով, Նաիօլիէն մեկնող «WHITE STAR» և «ANCHOR LINE»-ով, Մասսէյէն և Հալոնէն մեկնող «FRENCH LINE» և «FABRE LINE»-ով, իսկ Թրիքէթէ-Անպէրս «RED STAR LINE»-ով: Դանատա ճամբորդողներու մեծ զիւրութիւններ և դործի հայթայթում ապահովուած:

Գործակալութիւնս կուտայ նաև Միացեալ Նահանգներու և Դանատաի երկաթուղիի օտիժինալ տոմսակներ զեղչեալ գիներով:

Պուսէն մեկնումներ կ'ըլլան Հինգսթրի և Ուրբաթ օրեր:

Ճամբորդներու ջերմապէս կը յանձնարարուի տոմսակ գնելէ առաջ զիմել մեղ և իմանալ մեր պայմանները: Ընտանիքով ճամբորդողներու մասնաւոր հոգատարութիւն:

Յ. Գ. Նամակով զիմողներ պէտք է 40 փարանոց դրոշմ ներդրակեն. թղթակցութիւնը ամէն լեղուով:

26—12

ՇԵՀԻՏԼԵՐԻՆ ԹԷՉԲԵԱՐ ՔԻԹԱՊԸ, Կիլիկիոյ Զարդին Նահատակուած միաբնակներու, հովիւներու, քարոզիչներու և նուիրակներու կենսապրութիւնները, պատրաստուած Կիլիկիոյ Աւետ. Միութեան հաւանութեամբ: Կ'արժէ որ ամէն Հայ օրինակ մը ունենայ այս գիրքէն: Տպագր. Քէշիշեան Տպարանի, Կ. Պոլիս, Մահմուտ փաշա, Քիւրքճի խան: Էջ 204:

ՀԱՅԵՒՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ ԵՂԱՆՍԱԿՆԵՐՈՎ

Հողեւոր երգարանին առջին տպագրութիւնը բոլորովին սպառած ըլլալով թիթեւապէս սրբապրեալ նոր տպագրութիւնն ալ հրատարակուեցաւ եւ վաճառուելու պատրաստ է :

Այս տպագրութեան ամօթիւ Անաթոլիա Գր-
էճի հանրաժանօթ երաժշտապէս Փրոֆ. Ար-
շակ Տաղլեան հետեւեալ վկայութիւնը կուտայ.
«Երկրս պատեհութիւնը ունեցայ բազմատե-
լու Հոգեւոր Երգարանին Բ. տպագրութիւնը
Ս. տպագրութեան հետ: Սրբագրութեան դոր-
ծին հսկողները չնորհաւորելի են: Իմ կարծի-
քովս զործը գրեթէ անթերի է: Եղանակներու
սրբադրութիւնները շատ ուշադրութեամբ եւ
ձեռնհասօրէն կըստ են: Պիտի փափաքէի որ
առաջին տպագրութիւնն ալ այս երկրորդին
չափ գեղեցիկ ըլլար, բայց այն ատեն կարելի
չէր»

Իւրաքանչիւր օրինակին գինն է 15 դահ. արծաթ: Մէկ օրինակ ունենալ փափաքողներ իւր յոսովայի ծախք 2.20 դահ. աւելի զրկելը պէտք են: Փափաքողներ կրնան գինն Ու. Փիթի, Պալպրլ Հաուս, Կ. պոլիս:

ՄԵԶԻ ՂՐԿՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

ՈՍԿԵԴԵՏԻ ԹԱԳԱՆՈՐԸ ԿԱՄ ՍԵՆ ԵՂ
ԲԱՅՐՆԵՐԸ. Աւեսաբերի Մատենաշար թիւ 1.
Հեղինակ՝ Ճոն Բլաքլին, թարգմանիչ՝ Գրիգ-Քնաբ.
Գեոտաթիկերու համար հաճելի ու օգտակար
պատմութիւն մը: Տպ. Կ. և Մ. Յ. Քէլիշեան,
1913. էջ՝ 67, դին 40 փարս:

ԱԿԵՏԱՐԱՆ ԸՍՏ ՄԱՐԿՈՍԻ, ԶԷյԹՈՆԻ գա-
ւառաբարձառով. Տպագր. Ա. Յ. Պոյաճեան,
1913, Կ. պոլիս: Էջ՝ 64, գին՝ 60 փարա,
փոթթալի ծախք 10 փարա. պիմել կոմբագ-
րութեանս:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԴԱԼԻԹ ԼԻՎԻՆԿՍՈՒՆԻ,
(Պատկերադարձ). Այս ճշմարտագետ մեծ մար-
դուն կենսագրութիւնը ջերմագէտ կը յանձ-
նարարինք բոլոր ընթերցասէրներու, մասնա-
ւորապէս դեռատիներու: Տպ. Յ. Ա. Պոչա-
ճեան, Կ. պոլիս. 1913: Հրատարակութիւն
Պայպըլ Կոմիտէ Կրատարակչականին. էջ՝ 96,
դէմ. 2 դաս.:

ԳԱՒԻԹ ԼԻՊԷՆԿԱՐԸՆԸՆ ԹԵՃԵՄԻ Ի ՏԵ
(ԲԵՆԻՄԻՆ) ՆՈՅՆ ՎԻՐՔԻՆ ՀԱՅ ՏԱՃԿԵՐԱՐ ՏԵ
ԳՈՐԾԱԿԵՅԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ, ՊԱՍԼ Ը ԱՅԻ ԷՍԿՈՍՍՈՆ
ՈՍՏ ՃԱՍՏՈՒՄԻ, ԹԻՐ 27 : ԷՋ՝ 90 , ՎԵՆ 2 ՊԵՆ
ԱՅՍ ՀՈՐԱ ՎԻՐՔԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՎԻՄԵԼ ՈՒ
ՈՒ. ՓԻԹԻ, ՊԱՍԿՐԼ ՀԱՌԱ, Կ. ՊՈՒՆ :

ՊԱՏԱՌԱԹԻՒՆ ՀԱՅ ԼԵՉՈՒՒ ԵՒ ԲԱՆՆ
ՀԻՒՍՈՒԹԵԱՆ, Դադիկ Օղանեան. Տոխ և գե
ղեցիկ դործ մը. Էջ՝ 367, դին՝ 15 դահ. Թր
թակազմ, 18 դահ. Լաթակազմ. դիմել՝ Յ. Կ
լրճեան գրատուն, Չաղմաղճըլար, Կ. պոլիս

ԴէՏ, Կրօնական Ամսաթերթ. ստացան
երկրորդ թիւը շինիչ բովանդակութեամբ : Տա-
րեկան բաժանորդագլին 10 դահ. , 50 սէնթ
թիւը մէկ դահ. : Հասցէ՝ «Դէտ» ի Խմբագրու-
թեան , Rev. H. H. Riggs, Editor of the
«Tted» Harpoot, Turkey:

ՀԱՅ ԱՌԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒՆԻՍ 6

ԲԵՐԱ. — Այնպէլ Զէյնէ. Սբ. Երրորդ
Թիւն Էկեղեցի. Ժամ 10 (Ը. Ե.) Վեր. Ա.
Շմարոնեան :

ՄՈՒՍՍՈՒԼՄԱՆ.— Անգլիական վարժարան
Լանկայի եկեղեցի. ժամ 10.15 (Բ. Ե.) վե
Յ. Ա. Ճեճիզեան:

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՌԻՍ.—Ֆինանսները Եօզուչու
 էմանուէլ եկեղեցի. ժամ 10.30 (Ը. Ե.)
 Պատ. Կ. Սրաւոյոյեան:

ՍԿԻԻՏԱՐ. — Ամերիկեան Գողթնի մաս
տուռը. ժամ 10 (Ը. Ե.) Տիւր Միհրան ձի
ձիգեսն :

ՊՅԱԾԸ ԳԻԻԴ. — Կոստիկեան բնակարան
ժամ 3 (Ը. Ե.)

ԽԱՍԳԻԻՂ, ժամ 7 (Ը. Թ.) Պատ. Բ. Պետ.
բուհան: